

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота
з педагогіки на тему:
«Соціальна адаптація старшокласників засобами іпотерапії»

студентки групи СОф02-20 педагогічного факультету романо-германської та української філології, спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.023 «Французька мова і друга західноєвропейська мова, зарубіжна література, методика навчання іноземних мов і культур у закладах вищої освіти» за спеціальністю 014 Середня освіта Бойко Анни Олександрівни Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов Матвієнко О. В.

Кількість балів –
Національна шкала –
Оцінка ЄКТС –

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
Змістовий та структурний аналіз основних понять дослідження.....	6
Соціально-психологічна характеристика особистості старшокласників як основа формування їх соціальної адаптованості.....	9
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ЛІЦЕЮ ЗАСОБАМИ ІПОТЕРАПІЇ.....	13
Іпотерапія як інноваційний засіб впливу на соціальну адаптацію школярів старшого шкільного віку.....	13
Результати вивчення соціальної адаптації учнів ліцею.....	16
ВИСНОВКИ.....	24
РЕЗЮМЕ.....	26
RESUME.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25
ДОДАТКИ.....	28

ВСТУП

Сучасне суспільство потребує громадянина, який є високодуховним творцем своєї культури та своєї держави. У формуванні такої особистості велику роль відіграє соціальна адаптація як механізм соціалізації, який забезпечує становлення ціннісних орієнтацій на основі засвоєння культурного та соціального досвіду нації. У сучасний час заклад середньої освіти є одним з провідних інститутів в багатогранному процесі підготовки соціально активного молодого покоління. Зростання стихійної складової соціалізації юнацтва в умовах переходу до інформаційного суспільства підштовхує до створення адекватних педагогічних умов, які сприятимуть підвищенню ефективності соціальної адаптації школярів у навчально-виховному процесі сучасного ліцею.

У зв'язку зі зростанням неструктурованої складової соціалізації серед молоді під час переходу до інформаційного суспільства, виникає потреба у створенні відповідних педагогічних умов, що сприятимуть підвищенню ефективності соціальної адаптації школярів у навчально-виховному процесі сучасного ліцею.

Особливості розвитку соціальної адаптації серед старшокласників полягають у тому, що у них вже відбулася психофізіологічна зрілість, але вони ще не мають достатнього соціального досвіду. Це може призводити до ризику дезадаптації, проявами якої є нігілізм, егоїзм, байдужість до навчання та суспільно корисних справ, а також конфлікти з оточуючими. Тому важливим завданням сучасної школи є пошук нових педагогічних ідей для створення умов, які сприятимуть соціалізації і соціальній адаптації старшокласників з позитивною просоціальною орієнтацією.

Формування соціально-психологічного типу старшокласника здійснюється в основному через особистий досвід спілкування у безпосередніх соціальних контактах, де учень ліцею уражений мікросередовищем, а через нього — макросередовищем, культурою, соціальними нормами і цінностями. Учень старших класів часто приєднується до певної групи, щоб стати її частиною і відчувати почуття належності і ідентифікації з групою. Це допомагає подолати самотність, надає почуття сили і впевненості. Таке приєднання до групи спонукає старшокласника до активного впливу на соціальне життя групи через міжособистісні контакти і сприяє набуттю індивідуального досвіду.

Неможливо уявити учня без залучення до зовнішнього середовища та поза

навчальною діяльністю школи, оскільки це є необхідним для формування та розвитку його особистості. Основними аспектами соціальної адаптації старшокласника є його активність у різних сферах, здатність до ефективного спілкування та розвиток самосвідомості. Через свою діяльність старшокласник може виражати себе як член суспільства, виявляти особисті цінності, самостійність, ініціативу та творчість, а також засвоювати нові способи вияву своєї активності.

У останні роки, вченими з галузей педагогіки, психології та соціології ведеться активний пошук ефективної моделі роботи зі старшокласниками, спрямованої на запобігання ризикам, пов'язаним із формуванням психіки та здоров'я, які особливо актуальні для підлітків і молоді. Одним із аспектів цього пошуку є розробка механізмів соціальної адаптації цієї вікової групи. Ми також приєдналися до цього пошуку і обрали тему нашого наукового дослідження - "Використання іпотерапії для соціальної адаптації старшокласників".

Мета курсової роботи полягає у вивченні особливостей соціальної адаптації ліцеїстів та обґрунтуванні ролі засобів іпотерапії у соціальній адаптації старшокласників.

Об'єкт дослідження – соціальна адаптація старшокласників в умовах навчально-виховного процесу закладів середньої освіти.

Предмет дослідження – особливості розвитку соціальної адаптованості учнів ліцею з використанням елементів іпотерапії.

Завдання курсової роботи:

1. Вивчити у літературі проблему соціальної адаптації та здійснити теоретичний аналіз основних понять предмету дослідження.
2. Розкрити психолого-педагогічні та соціальні характеристики учнів старшого шкільного віку.
3. Дослідити вплив засобів іпотерапії на процес соціальної адаптації старшокласників.

Для розв'язання поставлених у дослідженні завдань було використано комплекс методів:

теоретичні: аналіз наукової літератури; порівняння та узагальнення з метою з'ясування змісту основних понять дослідження, обґрунтування ролі використання елементів іпотерапії у процесах соціальної адаптації ліцеїстів;

емпіричні: спостереження, опитувальні методи(анкетування, інтерв'ювання, методи математичної обробки даних для опрацювання результатів проведеного дослідження.

Практична значущість роботи полягає у тому, що результати дослідження (як теоретичні, так і практичні) можуть бути використані у виховному процесі ліцею щодо соціальної адаптації його вихованців.

РОЗДІЛ - 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Змістовий та структурний аналіз основних понять дослідження

Проблема адаптації є предметом досліджень різних наук і має міждисциплінарний характер. Дослідження в галузях філософії, психології, педагогіки, соціології та соціальної педагогіки показують, що сучасна наука присвячує значну увагу проблемі адаптації. Різні аспекти проблеми адаптації особистості досліджувались:

- Біологічний та медичний аспекти (А. Авцината та інші).
- Соціокультурний та філософський аспекти (В. Верещагін, Ю. Ган, С. Кінелєв, Г. Царегородцев, Л. Шпак).
- Психологічний аспект (Б. Ананьєв, Г. Балл, О. Киричук, О.Леонтєв).
- Соціологічний аспект (О. Алексеєва, О. Бодальов, Є. Вітенберг, Ю. Ган, І. Калайков, І. Кон, А. Парсонс, Н. Смелзер, П. Сорокін).
- Педагогічний аспект (В. Андреева, Л. Закутська, Л.Мардахаєва, С.Селіверстов, О. Плотникова, Є. Савченко, Г. Чуткіна).
- Соціально-педагогічний аспект (Т. Азарова, М. Галагузова, Н. Жукова, Л. Закутська, А.В. Мудрика, С. Подмазін) [24].

У широкому розумінні, термін "адаптація" (від латинського *adaptio* - пристосування) описує процес пристосування організму, його функцій, органів та клітин до змін у навколишньому середовищі. Цей процес спрямований на збереження збалансованої функціонування систем, органів та психічного стану індивіда в нових життєвих умовах. Адаптацію можна розглядати як результат змін, які відбуваються в процесі взаємодії між людьми, і цей процес має активний характер пристосування.

У науковому дискурсі ми можемо зустріти поняття «соціальна адаптація», де її розглядають як «процес пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи стосунків із об'єктами соціального середовища, інтеграції особистості в різні соціальні групи, діяльність індивіда щодо освоєння соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища» [21, с. 7–8].

Психолого-педагогічний аспект висвітлює це поняття як «узгодження оцінок, домагань індивіда, його особистісних можливостей з властивостями того соціального середовища, де він проживає; цілей, цінностей, орієнтацій особистості з можливостями та умовами їх реалізації в конкретному соціальному середовищі». Соціальна адаптація включає важливий аспект, а саме, прийняття індивідом соціальної ролі. Цей елемент є ключовим у розумінні соціальної адаптації як соціально-психологічного механізму соціалізації особистості [15].

Варто зазначити, що соціальна адаптація є процесом, який при успішному протіканні призводить до стану соціальної адаптованості особистості. Досягнення такого стану залежить від адаптивної поведінки, яка характеризується здатністю до прийняття рішень, проявом ініціативи та чітким визначенням майбутніх цілей. Особлива увага потрібна щодо проблеми соціальної адаптації осіб старшого шкільного віку до різних соціальних середовищ.

За думкою Л. Мардахаєва: «Соціальна адаптація – явище, що характеризує найбільшу пристосованість людини до навчання та виховання, а також свідчить, що умови, в яких перебуває особа, для неї є оптимальними». До того ж, соціальна адаптація є необхідною передумовою для досягнення оптимального рівня соціалізації людини [9, с. 11].

У соціально-педагогічних науках поняття "соціальна адаптація" розглядається як міждисциплінарне, існують різні підходи до виділення форм та типів адаптації. Деякі дослідники вважають, що соціально-педагогічна адаптація є окремим видом соціальної адаптації, інші стверджують, що вона включає різні види адаптації, включаючи соціальну. Треті ж вважають, що соціальна адаптація і соціально-педагогічна адаптація є рівноцінними поняттями.

Ми вважаємо, що основним аспектом у визначенні поняття "соціальна адаптація" є сам процес адаптації, який виникає з необхідності виживання людини в змінених умовах оточуючого середовища і включає її пристосування до цих змін. Це взаємозалежний процес, що охоплює як пристосування індивіда до соціального середовища, так і пристосування суспільства до потреб особистості шляхом їх задоволення. Рівень соціальної адаптації визначається відповідністю між соціальними потребами та їх задоволенням.

Аналогічне визначення поняття та сутності соціальної адаптації можна знайти в

роботах М.А. Галагузової, де вона пише: "соціальну адаптацію я розумію, як активний процес пристосування дитини до умов соціального середовища або як взаємодію дитини з соціальним середовищем».

"Соціальна адаптація - це процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, взаємодії особистості або соціальної групи з соціальним оточенням, в якому вони перебувають. Узгодженість особистих можливостей і домагань індивіда з цілями та цінностями соціального середовища виступає одним із головних компонентів соціальної адаптації." – так вважає сучасна дослідниця А.Й. Капська [2, с.10]

"Адаптація соціальна" розглядається Кубіцьким С.О. як процес пристосування індивіда до змінюючогося соціального середовища, який може мати дві форми: активну, коли індивід намагається впливати на соціальне середовище з метою змін; і пасивну, коли індивід не прагне до впливу на соціальне середовище [8].

За думкою дослідників, що займаються соціально-педагогічною проблематикою, серед особливостей соціальної адаптації людини варто виділити наступне: адекватне сприйняття навколишнього світу, адекватну систему відносин і спілкування з оточуючими; здатність до праці, навчання, відпочинку та самообслуговування; адаптивність поведінки, що виникає внаслідок очікувань інших.

Структура соціальної адаптації повинна охоплювати всі сфери життєдіяльності людини та всі соціальні умови її існування, зокрема фізіологічні умови, управлінську сферу, економічну сферу, педагогічні умови, психологічні умови та професійну сферу [4].

Окремою важливою аспектом є те, що адаптованість особистості може мати внутрішній характер, проявляючись у перебудові її функціональних структур і систем при зміні середовища життя та діяльності. Також вона може мати зовнішні прояви у формі зміни поведінки та активності особистості, що відповідають очікуванням середовища [7].

Деадаптованість є станом особистості, що виникає внаслідок незадоволення основних потреб і використання неадекватних стратегій поведінки. Подолання деадаптованості передбачає вирішення причин, що її спричиняють. Наприклад, учні, які починають навчання в новій школі, можуть відчувати тривогу і незручність у зв'язку з невідомістю вимог вчителів, умов навчання та цінностей колективу. Цей стан

супроводжується внутрішньою напругою, настороженістю і складнощами у вирішенні інтелектуальних завдань. Деадаптованість учнів може призводити до неадекватної поведінки, конфліктів та проблем у навчальній діяльності [5].

Отже, аналіз викладеного вище теоретичного матеріалу та розгляд конкретних педагогічних ситуацій в умовах навчання старшокласників у ліцеї підштовхує педагогічний колектив закладу середньої освіти і нас, як початкуючих дослідників, до створення необхідних умов перехідного адаптаційного періоду для учнів, що потрапляють в умови новостворених колективів або нових форм занять, що і спостерігається у ліцеї.

1.2. Соціально-психологічна характеристика старшокласників як основа формування їх соціальної адаптованості

Сучасна ситуація соціальної адаптації старшокласників відображає дві протилежні тенденції. По-перше, швидкий розвиток науково-економічного та соціально-політичного середовища значно прискорює фізичне та статеве дозрівання учнів, що порушує традиційні межі юнацького віку. З іншого боку, необхідність продовження періоду навчання у школі спричиняє настання соціальної зрілості, яка, здається, розширює межі підліткового віку. Ця протирічлива ситуація створює передумови для виникнення та збереження інфантилізму, соціальної, моральної та громадянської несаможитності серед молодих людей.

Згідно з сучасною віковою періодизацією, рання юність (старший шкільний вік) охоплює учнів 10-11 класів, що відповідає віці від 15/16 до 17/18 років [30]. Ліцеї є закладами середньої освіти, де саме в цей період учні отримують освіту. У цей час формуються стійкість поведінки, характерні риси особистості, а також способи реагування на емоційні подразники. Це важливий час, коли здійснюються значні досягнення, здобуваються нові знання та навички, формується особистість та встановлюється нова соціальна позиція.

В сучасних умовах нестабільного суспільства виникає соціальна ситуація, яка характеризується недостатньою стабільністю і постійними змінами. Рання юність, зокрема старший шкільний вік, є найбільш чутливим до цих змін і найбільш схильним до реагування на нові соціальні проблеми. Вчені, такі як Л. Виготський, З. Белоусова, І.

Кон, Ф. Райс та інші, широко описують характерологічні риси сучасних старшокласників. У цей період статева приналежність набуває реального соціального значення. Під час статевого дозрівання змінюється сприйняття себе через формування нового зовнішнього вигляду, а також усвідомлення оцінки оточуючих людей. Появляються реакції, пов'язані з формуванням статевого потягу, і супроводжуються новими переживаннями, фантазіями і думками. У цьому віці відбувається формування самосвідомості, яке передбачає розуміння "Я-концепції" учня, осмислення свого соціального статусу у старшій школі, впровадження соціальних ролей, формування соціальної позиції та моральної орієнтації. Старшокласник змушений відповісти на питання про свою самоідентифікацію, свої бажання та можливості. Пошук відповідей вимагає емоційних, вольових і інтелектуальних зусиль, власної ініціативи, активності і стійкості. Вплив на учня здійснюється через соціальне оточення не лише через приклади, поведінку та міркування окремих учасників навчально-виховного процесу, але і через книги, засоби масової комунікації, закони, правила, норми та моральні цінності, що існують у суспільстві. Групи однолітків відіграють важливу роль у соціалізації дитини і визнані як активна соціальна сила [1].

Старшокласник відносить дорослість не тільки до наслідування, але й до належності до світу дорослих. Він прагне зайняти місце дорослої особи в реальних міжособистісних відносинах, тому для нього мужність, сміливість і стиль одягу важливі, оскільки вони пов'язані з цією соціальною позицією. Особливе значення в системі взаємодій старшокласника з оточуючими набуває його ровесник, який стає більш-менш рівноправним співрозмовником. Вплив ровесників на формування особистості здійснюється двома способами. По-перше, через організовані колективи, які безпосередньо або опосередковано керуються дорослими (шкільний клас, різні гуртки, спортивні клуби тощо). По-друге, через неформальне спілкування у неформальних групах, дружніх компаніях і, в кінці-кінців, у рамках інтимного дружнього спілкування, де можна відкрити свій внутрішній світ, довірити найсокровенніші думки та почуття. Знайти справжнього друга і бути для нього єдиним і невід'ємним - це мрія кожного хлопця та дівчинки. Цей період відзначається досягненнями, здобуттям знань, умінь, нової соціальної позиції та формуванням моральності [2].

У період ранньої юності старшокласник починає формувати позицію дорослої

особистості. Навіть якщо ця позиція ще не відповідає об'єктивному статусу старшокласника в житті, її поява вказує на те, що він суб'єктивно вже вступив у нові відносини з оточуючим світом дорослих, їхніми цінностями, мотивами поведінки та діяльності. В цьому періоді домінує бажання проявити самостійність. З віком сфера претензій на самостійність значно розширюється. Вони охоплюють не лише конкретні дії та вчинки, але й різноманітні вибори, рішення та думки.

Безсумнівно, у ранній юності соціальна адаптація має вирішальне значення, оскільки близько до 15 років починається активне розкриття соціальної активності дитини та потреба у власному моральному світогляді. Старшокласники виявляють особливий інтерес до загальних моральних норм, духовних та соціальних уявлень. [11]

Учні 11-го класу дійсно стикаються з проблемою вибору професії. Більшість з них мають правильне розуміння значення чесної та наполегливої праці і відносяться до свого майбутнього з відповідальністю. Однак, деякі старшокласники свідчать про прогресуючий інфантилізм, байдужість та соціальну незрілість.

Рання юність є періодом активного формування особистості, коли старшокласники не тільки адаптуються до вимог соціального оточення, культурних норм і цінностей, але й активно перетворюють їх у власні цінності та установки за допомогою своєї активної життєвої позиції.

РОЗДІЛ - 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ЛЦЕЮ ЗАСОБАМИ ІПОТЕРАПІЇ

2.1. Іпотерапія як інноваційний засіб впливу на соціальну адаптацію школярів старшого шкільного віку

Іпотерапія є відомим у всьому світі методом реабілітації, соціальної адаптації та лікування, який використовує верхову їзду на коні під керівництвом лікаря-іпотерапевта або навченого інструктора. Цей унікальний метод має комплексний позитивний вплив на фізичний, психологічний та емоційний стан клієнтів, які знаходяться у дезадаптованому стані через різні обставини. Іпотерапія є одним з методів анімалотерапії, де тварини використовуються для лікування.

«Кінь чинить на вершника потужний емоційний вплив, що дозволяє використовувати іпотерапію і для лікування психоемоційних розладів та інших порушень психіки. Між вершником та його конем налагоджуються близькі дружні стосунки, що дуже важливо для невпевнених у собі і самотніх людей» [29].

Відомо, що саму ідею про лікування за допомогою коней вперше висловив Гіппократ, видатний лікар Стародавньої Греції. Він вважав, що прямий контакт з цими тваринами сприяє швидшому та ефективнішому одужанню хворих. Гіппократ відзначав, що верхова їзда допомагає звільнити хворих від темних думок і викликає світлі, радісні та позитивні емоції. Проте, зацікавленість медичної спільноти до такого виду терапії почала зростати лише у другій половині ХХ століття, коли реабілітологи почали вивчати його потенційні переваги.

Цей вид лікування, іпотерапія, отримав найбільший розвиток у країнах Західної Європи, Скандинавії, США, Польщі, країнах Балтії та в Україні. Зараз іпотерапія застосовується в 45 країнах світу як додатковий метод лікування, соціальної адаптації та реабілітації. В цих країнах відкриваються центри верхової їзди, які надають лікувальні послуги. Наприклад, в США працює понад 1000 центрів, а у Великобританії їх кількість сягає близько 700, де отримують допомогу більше 26 000 осіб з різними патологіями. У Польщі функціонує близько 160 подібних центрів. В Україні наразі зареєстровано понад 40 центрів верхової їзди, які останнім часом активно займаються реабілітацією та соціальною адаптацією учасників бойових дій

на Сході країни.

Коні є незамінним чинником одужання з кількох причин:

1. Термальна обробка: Температура коня вище на 1-3 градуси, що сприяє термальній обробці тіла людини. Це сприяє покращенню функціонування організму і забезпечує загальне підвищення його працездатності.
2. Тренування м'язів: Під час занять іпотерапії верхова їзда сприяє одночасному тренуванню слабких м'язів та розслабленню перенапружених. Це допомагає покращити м'язовий тонус та координацію рухів.
3. Залучення м'язів: Верховна їзда залучає всі групи м'язів, зокрема внутрішні м'язи стегна. Це сприяє їхньому зміцненню і розвитку.
4. Покращення рівноваги і орієнтації в просторі: Заняття іпотерапією сприяють покращенню рівноваги та досягненню чіткої орієнтації в просторі. Це особливо важливо для людей з порушеннями координації рухів.
5. Підвищення самооцінки: Верховна їзда та спілкування з конем сприяють підвищенню самооцінки особистості. Це важливий фактор для подальшої адаптації та соціалізації.
6. Енергетичне поле: Об'єднання енергетичних полів коня та людини впливає на організм людини. Біополе коня має сильний позитивний вплив на людину, сприяючи загальному покращенню фізичного та психологічного стану.

Ці фактори допомагають забезпечити позитивний вплив іпотерапії на фізичне та психічне здоров'я людини.

Для оздоровлення іпотерапією використовуються переважно коні, оскільки вони мають ряд фізіологічних та психологічних особливостей, що робить їх відмінними для цієї форми терапії. Підготовку коней до занять іпотерапією здійснюють професіонали, такі як кіннотники, які володіють необхідними знаннями та навичками.

Вибір коня для проведення занять іпотерапією вимагає уважного підходу. Кінь повинен бути абсолютно здоровим, має мати добродушний характер, бути слухняним та повністю довіряти людям. Зазвичай для іпотерапії використовують коней віком від 8 до 12 років, які мають характерний зовнішній вигляд: вони невисокі на зріст, мають широку спину та міцні кінцівки. Деякі породи, такі як гуцульська та арабська, найбільше відповідають цим вимогам і є поширеними в іпотерапії [31].

Іпотерапія, метод лікування та реабілітації за допомогою коня, сприяє

налагодженню близьких та дружніх стосунків між вершником та конем, що має велике значення для невпевнених у собі й самотніх людей.

Іпотерапія як форма лікувальної фізкультури має декілька основних завдань: протидіяти негативному впливу гіпокінезії, розвивати фізичну активність, сприяти відновленню порушених функцій, поліпшувати або відновлювати навички та забезпечувати професійну реабілітацію. Ефективність іпотерапії особливо помітна в дитячій реабілітації, зокрема у роботі з дітьми, що мають порушення опорно-рухового апарату та психосоціального статусу, що сприяє їх соціальній адаптації. Іпотерапія допомагає дітям з емоційними порушеннями навчитися спілкуватися, а людям з ураженням ЦНС та обмеженими можливостями надає можливість відчувати, як це - ходити, завдяки руховим імпульсам, що передаються вершнику від коня, схожим до тих, що виникають при ходьбі.

Важливо відзначити, що верхова їзда рекомендується не тільки для тих, хто має проблеми зі здоров'ям, але й для всіх бажаючих. Контакт з конем заряджає людину неймовірною енергією та сприяє поліпшенню як фізичного, так і психічного здоров'я. Внаслідок психологічних змін під час іпотерапії відбувається мобілізація вольової активності, зменшення відчуття тривоги, адаптація до реальності, розвиток самостійності у рухах та вчинках. Навіть вчені підтверджують, що спілкування з тваринами сприяє збільшенню тривалості життя та налаштовує людину на гармонійний лад [31].

Іпотерапевтичне заняття виконується відповідно до спеціальної методики, яка передбачає участь декількох осіб. Коновод відповідає за безпечну поведінку коня, проводячи його, тим самим забезпечуючи його безпеку. Іпотерапевт, що знаходиться ліворуч від коня, є медичним працівником, психологом, реабілітологом або педагогом, і проводить заняття. Помічник, який знаходиться праворуч від коня, забезпечує додаткову страховку. Лікар виявляє протипоказання, координує роботу, відстежує результати та вносить зміни і доповнення до роботи іпотерапевта, складаючи індивідуальну програму реабілітації для кожної дитини. Берейтор займається тренуванням коней та підготовкою їх до іпотерапевтичних занять.

Сутність іпотерапії полягає в тому, що хвора дитина сідає верхи на коня та спочатку просто сидить, під керівництвом інструктора та лікаря. Поступово вона виконує певні вправи та бере участь у іграх. Крім того, дитина вчиться спілкуватись з

конем, чистити його, гладити та годувати. Іпотерапія з конями сприяє не лише біомеханічному відновленню, а й психологічному.

Старші діти та підлітки самостійно готують коня до їзди. Перед початком катання обов'язково проводиться чищення та осідання коня. Тільки після цього можна розпочинати заняття. Надзвичайно важливо встановити контакт з конем. Вершник повинен відчувати скакуна та розуміти його настрій, забезпечуючи комфортність для обох учасників прогулянки. Характер кроку коня є важливим елементом занять, оскільки він формується в тварини протягом життя та визначає амплітуду поштовхів, що передаються вершнику.

Метод іпотерапії базується на спеціальній програмі, яка використовує елементи верхової їзди (з різними варіаціями алюру - природного та штучного руху тварини) у поєднанні з виконанням спеціального комплексу вправ пацієнтом-вершником під контролем та за вказівками інструктора. Інструктор ставить перед вершником різноманітні вправи, які вимагають фізичної сили та творчого мислення. Успішний іпотерапевтичний вплив передбачає декілька складових тренувально-оздоровчої методики, включаючи особливості позиції вершника на коні (положення та посадка вершника), характер руху коня (включаючи алюр та його зміни протягом процедури) та тривалість самої процедури (час, проведений на коні). Позиція вершника на коні залежить від фізичних можливостей та вмінь дитини, а також визначається конкретною методикою, яку застосовують. Вправи можуть проводитись як на стоячому коні, так і під час руху. Характер руху коня на манежі та його зміни визначаються інструктором відповідно до основних цілей іпотерапії.

Отже, іпотерапія є систематичним набором фізичних вправ, які виконуються на спеціально навчених конях з метою лікування та емоційно-фізичної реабілітації людей.

2.2. Вивчення соціальної адаптації учнів ліцею

Вивчення процесу соціальної адаптації у підлітковому віці вказує на двоякі аспекти. З одного боку, це свідчить про готовність учня старшої школи прийняти норми і цінності суспільства. З іншого боку, це також вказує на проблеми, з якими зіткнувається зростаюче покоління, такі як обмежена самореалізація та недостатня реалізація потенціалу як особистості і суспільством загалом.

Старшокласники відчувають себе справжніми членами колективу, а всі події, пов'язані зі спільним життям, спонукають у них активну емоційну реакцію. Вони відчувають себе задоволеними, коли беруть участь у спільних діях зі всіма, і виражають своє позитивне та негативне ставлення до подій шкільного життя, як і поза межами навчального закладу. Відсутність колективу, відчуття відокремленості, втрата товариша або розрив дружніх стосунків сприймаються учнем як особиста трагедія. Досвідчені педагоги розуміють, що негативні взаємини з однокласниками, розрив у ділових і особистих стосунках з ними можуть мати широкий спектр негативних наслідків, не лише викликаючи серйозні емоційні переживання учня, але й впливаючи на загальний процес формування його особистості.

Відповідно до поставленої мети і завдань курсової роботи ми провели:

- емпіричне дослідження стану розвитку соціальної адаптації учнів Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради (загальна кількість – 94 особи), використовуючи тестові методики І. Рожкової «Моніторинг соціалізації особистості» та А.Фурмана «Визначення особистісної адаптованості» (див. додаток А);

- організували практику використання елементів іпотерапії у роботі з ліцеїстами під час проведеного у жовтні 2020 р. на ніжинській базі «Козак» спортивно-культурного заходу з учнями Ніжинського обласного педагогічного ліцею (загальна кількість осіб – 20);

- проаналізували результати спостереження та інтерв'ю (за власне складеним опитувальником), матеріали відеоінтерв'ю, використали коефіцієнт кореляції (r) для перевірки гіпотези стосовно впливу засобів іпотерапії на процес розвитку соціальної адаптації учнів ліцею. Вибір тестових методик А.Фурмана та І. Рожкової обумовлений визначеними критеріями та показниками соціальної адаптації особистості.

З метою виявлення потреби підвищувати рівень соціальної адаптації вихованців ліцею. ми провели комплексне дослідження стану соціальної адаптації учнів 10 і 11 класів загалом та прояву її окремих компонентів. Результати представлені численними діаграмами (див. додатки Б, В, Д, Г, Ж, З) у нашій курсовій роботі.

Усього нашим дослідженням охоплено 94 учнів Ніжинського обласного педагогічного ліцею.

Вчені розглядають адаптацію як результат змін, що відбуваються взаємодії між людьми, і цей процес активно пристосовує особу до нових умов.

При вивченні структури соціальної адаптації важливо зазначити, що вона охоплює всі сфери життєдіяльності старшокласників. Це включає фізіологічні умови існування, управлінську сферу, економічну сферу (освоєння соціально-економічних норм та принципів економічних відносин), педагогічні умови адаптації до системи освіти, навчання та виховання, психологічні умови пристосування органів чуття до сприйняття стимулів та попередження надмірного навантаження на рецептори, а також професійну сферу життєдіяльності (адаптація до нового виду професійної діяльності, соціального оточення, умов праці та особливостей конкретної спеціальності) [21].

З використанням методик А.Фурмана і І.Рожкової ми вивчали соціальну адаптацію учнів ліцею за такими показниками, як: особистісна адаптованість (не адаптованість, дезадаптованість), соціальна адаптованість, соціальна активність, автономність, схильність до гуманістичних (моральних) норм [10].

У цілому, результати вивчення стану соціальної адаптації учнів ліцею свідчать про позитивну ситуацію соціалізації старшокласників в умовах навчально-виховного процесу Ніжинського обласного педагогічного ліцею.

Узагальнюючи результати опитування учнів ліцею за методикою А.Фурмана (вивчення особистісної адаптованості), на стадії адаптованих знаходяться (див. додат. Б, В, Г, Д, Ж, З, Е):

50% учнів 10 і 11 класів математичного профілю; 69% і 67% відповідно учнів 10 і 11 класів іноземної філології; 58% і 52% відповідно - 10 і 11 клас філологічного профілю.

І. Рожкова вважає соціальну адаптацію як результат соціалізації особистості і метою використання її діагностичної методики було виявити рівень соціальної адаптованості, активності, автономності та моральної вихованості (схильність до гуманістичних норм життєдіяльності) досліджуваних осіб у курсовій роботі.

Високий рівень особистісної адаптованості характерний: 42 % учнів 10 класу математичного профілю; 33% - 10 класу іноземної філології та 27% - 10 класу філологічного профілю.

Досліджуючи складові соціальної адаптованості (автономність, соціальна активність, схильність до гуманістичних (моральних) норм) ліцеїстів ми визначили, що:

найвищий рівень автономності характерний учням 10 класу математичного

профілю 67 %; середній – 10 іноземної філології.

Багато психолого-педагогічних праць досліджують поняття "автономність особистості". Більшість авторів розглядають його як характеристику особистості, яка включає в собі здатність до здобуття нових знань і творчого їх застосування в різних ситуаціях з бажанням до такої діяльності. З педагогічної точки зору, розвиток автономності особистості в освіті тісно пов'язаний з формуванням пізнавальної активності, самостійності, ініціативності, відповідальності, свободи вибору, навичок самоконтролю, мотивації до засвоєння нових знань і способів дій [6].

Інша складова особистісної адаптованості - соціальна активність - у переважній більшості ліцеїстів розвинута на середньому рівні:

63% - 10 клас учнів математичного профілю; 50% - 10 клас іноземної філології; 70% і 80% відповідно - 10 і 11 класи української філології.

Успіх соціальної адаптації старшокласників багато в чому визначається взаємовідносинами між ними та соціальними нормами освітнього закладу. Соціальні норми – це стандарти роботи і правила поведінки, виконання яких очікується від члена групи і підтримується у колективі. Соціальні норми упорядковують і регулюють соціальні взаємодії. Різновидом соціальних норм є моральні та групові норми.

Моральні соціальні норми – це моральні імперативи, вимоги до поведінки, засновані у суспільних уявленнях. Групові норми – це норми моралі, еталони прийнятної і неприйнятної поведінки у групі. Групові норми виконують функції соціального контролю над діяльністю особистості, сприяють стійкості й стабільності існування групи, але водночас можуть перешкоджати перебудові діяльності групи у змінених соціальних умовах. Через те формування соціально адаптованої особистості старшокласника потребує вивчення його готовності використовувати у життєдіяльності моральні (гуманістичні норми) [25].

За результатами проведеного нами дослідження схильність до гуманістичних норм мають переважно середні показники учні усіх класів ліцею.

У цілому соціальна адаптація ліцеїстів діагностується на належному рівні, але є певні результати нашого дослідження, які вказують на потребу приділити увагу процесам соціалізації старшокласників у виховній роботі навчального закладу (А саме:

10 клас математичного профілю: неадаптованих учнів – 33%, дезадаптованих - 16%; 10 клас іноземної філології – неадаптованих учнів – 15%, дезадаптованих - 15%;

10 клас української філології: 35% - неадаптовані учні, серед них спостерігається очевидна неадаптація - у 34% учнів, неочевидна - у 66%.

Ситуативна дезадаптація переважає у 34% учнів 11 математичного профілю та у 50% учнів 10 іноземної філології.

Тому ми задалися метою апробувати та обґрунтувати ефективність певних методів роботи з учнями у виховній діяльності ліцею.

Одним з інноваційних методів впливу на успішність соціальної адаптації старшокласників ми пропонуємо використати засоби іпотерапії у виховній роботі з ліцеїстами. Щоб апробувати даний метод ми провели культурно-спортивний захід на ніжинській базі «Козак» з елементами організації контакту 20 учасників-ліцеїстів із спеціально навченими кінями та їх катанням у супроводі майстерного коновода.

Гіпотетично передбачалося, що спільно проведений час і контакт з конем позитивно вплине на емоційний стан ліцеїстів, посприє їх згуртованості та розвитку соціальних здібностей. Щоб перевірити якість отриманих ліцеїстами вражень після перебування на базі з кінями, ми склали анкету з десяти запитань (див. додаток Ж), опитали учасників заходу за допомогою інтерв'ю.

Результати опитування учасників культурно-спортивного заходу на базі «Козак» представлені у діаграмах, які є в додатках даної курсової роботи (див. додаток З). Показники діаграм на рис. 1-10 засвідчують у цілому позитивну оцінку наслідків впливу на чуттєво-емоційний стан ліцеїстів практичного контакту з кінями. І разом з тим, нас цікавило, чи є зв'язок з соціальною адаптованістю старшокласників та їх позитивними враженнями від контакту з кінями. Для цього ми використали формулу для обчислення коефіцієнту кореляції, описану у підручнику [10, с.99]. Ми висловили припущення: якщо у ліцеїста діагностується (за методикою А.Фурмана) низький рівень особистісної адаптованості, то він буде хотіти продовжити контактувати/доглядати за конем (див. додаток Ж, пит.б). Відповідно, у таблиці -1 представлено наших розрахунків кореляції: $x=1$ (якщо ліцеїст відповідає, що хоче продовжити контакт з конем); $x=0$ (якщо відсутня ознака); $y=1$ (якщо ліцеїст має низький рівень особистісної адаптації за методикою А. Фурмана); $y=0$ (відсутність ознаки).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
X	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
y	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1

Табл.1.Розрахунки коефіцієнта кореляції

$$r_{xy} = \frac{p(xy) - p(x) \times p(y)}{\sqrt{p(x)p(y) \times (1-p(x)(1-p(y)))}} \approx 0,56 \text{ (за такими розрахунками:}$$

$$P_{xy} - \frac{13}{16} = 0,8; P_x - \frac{14}{16} = 0,9; P_y - \frac{14}{16} = 0,9;$$

$$r_{xy} = \frac{0,8 - 0,9 \times 0,9}{\sqrt{0,8 \times 0,9 \times 0,1 \times 0,1}}$$

Показник кореляції 0,56 свідчить про достатньо виражений зв'язок між низьким рівнем особистісної адаптованості старшокласника і готовністю ліцеїста продовжити контактувати і доглядати за кіньми. А це, у свою чергу, свідчить про велику потребу контактувати з кіньми недостатньо адаптованих старшокласників.

Отже, за підсумками проведеного емпіричного дослідження ми виявили, що рівень розвитку соціальної та особистісної адаптованості учнів ліцею потребує підвищення окремих показників соціальної адаптації ліцеїстів і використання у виховному процесі навчального закладу елементів іпотерапії.

ВИСНОВКИ

Соціальна адаптація особи є однією з найскладніших і актуальних проблем соціально-педагогічної науки, оскільки вона відображає не лише стан людини, але й сам процес, під час якого особистість досягає рівноваги і стійкості у впливі соціального оточення. Можна сказати, що соціальна адаптація виступає як механізм соціального виховання, який є результатом пристосування всіх соціальних суб'єктів до нових умов соціального середовища. Цей процес може бути як активним, так і пасивним.

Соціальна адаптація у ранньому віці є важливою проблемою як для теорії так і практики виховання підростаючого покоління. Бо період ранньої юності є сензитивним до успішної соціалізації молоді особи, адже перед нею стоїть питання вибору професії, відповідальності за своє життя, свободи та відповідності соціальним нормам у оточуючому людському середовищі.

Основна мета адаптаційного періоду в ліцеї полягає в посиленні процесу адаптації шляхом створення більш інтенсивних умов. Успішність навчання та збереження фізичного і психічного здоров'я старшокласників значною мірою залежать від ефективності процесу соціальної адаптації.

Рання юність є періодом, коли структура ідентичності впливає на всі наступні стадії соціалізації та соціальної адаптації особистості. Ефективність соціалізаційних процесів старшокласників залежить від гармонійного поєднання впливів педагогічного колективу під час навчання та активної участі учнів у соціально-творчій діяльності ліцею.

Особливість розвитку соціальної адаптації старшокласників полягає в тому, що вони є психофізіологічно зрілими, але водночас не мають достатнього соціального досвіду. Це створює ризик дезадаптації, який проявляється у нігілізмі, егоїзмі, байдужості до навчання та суспільно корисних справ, а також у конфліктах з оточуючими. Саме тому важливою задачею сучасної школи є пошук нових педагогічних ідей для створення необхідних умов соціалізації та соціальної адаптації старшокласників, а також використання інноваційних методів, що сприяють позитивній просоціальній орієнтації особистості учня.

Сучасні теоретики і практики соціального виховання активно шукають ефективні форми, методи, засоби розвитку соціально адаптованої особистості. У цьому контексті

ми виконали курсову роботу на актуальну тему, адже вперше ми торкнулися проблеми використання засобів іпотерапії та соціальної адаптації учнів ліцею, що і є новизною нашої курсової роботи, а результати комплексного вивчення стану соціальної адаптації першого і другого курсів трьох профілів нашого ліцею можуть бути використані у виховному процесі вихованців ніжинського обласного педагогічного ліцею. У нашому дослідженні ми досліджуємо іпотерапію як метод не лише лікарської допомоги при важких захворюваннях, але й як ефективний засіб для подолання стресу та перенавантажень, як фізичних, так і психологічних. Вона також використовується як засіб соціальної реабілітації осіб різного віку з різними особливими потребами. Іпотерапія є широко визнаним методом реабілітації після різних захворювань, спрямованим на досягнення стійкої ремісії та соціальної адаптації. Її унікальність полягає в тому, що вона одночасно має фізичний, психологічний та емоційно-позитивний вплив на особистість.

Загальні результати комплексного дослідження стану соціальної адаптації учнів Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради вказують на потребу впровадження у виховний процес навчального закладу різних форм та методів, пошуку способів підвищення рівнів особистісної та соціальної адаптованості вихованців, збалансування її складових за допомогою інтегрованого підходу до організації навчально-виховного процесу та середовища життєдіяльності ліцеїстів. Використання засобів іпотерапії має позитивний вплив на розвиток соціальної та особистісної адаптованості вихованців ліцею - про що і було наша курсовою роботою. І саме рання юність є тим періодом, структура ідентичності якого впливає на всі наступні стадії соціалізації особистості.

РЕЗІЮМЕ

Рання юність є періодом, в якому структура ідентичності має значний вплив на подальші етапи соціалізації особистості та її механізму - соціальної адаптації. Ефективність соціалізуючих процесів серед старшокласників залежить від гармонійного поєднання соціально-виховних впливів педагогічного колективу під час навчання, а також активної участі учнів старших класів у соціально-творчій діяльності. Ці аспекти підкреслюють важливість обраної теми дослідження.

У **першому розділі** роботи проводиться змістовний та структурний аналіз основних понять, пов'язаних з проблемою соціальної адаптації учнів старшого

шкільного віку. Розглянуті психологічні аспекти формування соціальної адаптованості учнів старшого шкільного віку, зосереджуючись на особливостях їхньої особистості, додається огляд вікових особливостей старшокласників, їхніх потреб, інтересів, ставлення до однолітків та дорослих.

У **другому розділі** розглядаються аспекти використання іпотерапії як інноваційного засобу впливу на соціальну адаптацію школярів старшого шкільного віку. Розглянута концепція іпотерапії, її сутність та особливості застосування у контексті соціальної адаптації школярів. Описано проведені дослідження, методи, вибірку досліджуваних осіб та отримані результати.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, 10 додатків. Обсяг роботи складає 25 сторінок. У списку використаної літератури нараховується 31 джерело.

Ключові слова: адаптація, соціальна адаптація, старшокласники, іпотерапія, психосоціальна підтримка, терапевтичний вплив тварин, соціальна інтеграція.

RESUME

Early adolescence is a period in which the structure of identity significantly influences subsequent stages of personality socialization and its mechanism - social adaptation. The effectiveness of socializing processes among high school students depends on the harmonious combination of social and educational influences of the pedagogical community during learning, as well as the active participation of senior students in social and creative activities. These aspects highlight the importance of the chosen research topic.

The first chapter of the paper provides a substantive and structural analysis of the main concepts related to the problem of social adaptation of older students. The psychological aspects of forming social adaptability in older students are considered, focusing on the peculiarities of their personality. An overview of the age-specific characteristics of high school students, their needs, interests, and attitudes towards peers and adults is provided.

The second chapter examines the aspects of using equine therapy as an innovative means of influencing the social adaptation of high school students. The concept of equine therapy, its essence, and application features in the context of social adaptation of students are discussed. The conducted research, methods, sample of participants, and obtained results are described.

The term paper consists of an introduction, two chapters, and 10 appendices. The total length of the paper is 25 pages. The reference list includes 31 sources.

Keywords: adaptation, social adaptation, high school students, equine therapy, psychosocial support, therapeutic animal influence, social integration.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптація учнів і випускників : / В. Мушинський, О. Попова, О. Бондар ; [упоряд. Т. Червонна]. - Київ : Шкільний світ, 2015. - 165 с. : рис., табл.
2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) /А.Й.Капська, О.В.Безпалько, Р.Х.Вайнола; Загальна редакція А.Й. Капської. – К., 2012. – 164 с.
3. Андросович К.А. Феномен соціальної адаптації як предмет наукового аналізу // Освіта та розвиток обдарованої особистості № 3 (46) /03/2016
4. Архипова С. П., Майборода Г. Я., Тютюнник О. В. Методи та технології роботи соціального педагога: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011. 496 с.
5. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика: навчальний посібник / За ред. проф. С. О. Сисоєвої. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 134 с.
6. Герасимова О. І. Експлікація поняття «автономність» у психолого-педагогічній літературі//Український педагогічний журнал . 2016. № 2, с.52
7. Злобіна О. Особистість сьогодні: адаптація до суспільної нестабільності / О. Злобіна, В. Тихонович. – К., 2006. – С. 24
8. Кубіцький С.О. Сучасні технології соціальної роботи : світовий досвід та тенденції розвитку в Україні : монографія / С.О. Кубіцький ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. - Київ : Міленіум, 2015. - 320 с.
9. Методика и технологи работы социального педагога / За заг.ред. Л. Мардахаева.-М., 2008.-285с.
10. Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень(в першоджерелах, лекціях та практичних завданнях):Навч.посібник/Борисюк С.О. та інші).-Ніжин, 2002, 287с.
11. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития,

детство, отрочество: Учебник для студ. вузов.- М.: Издательский центр «Академия», 1997.- 456с.

12. Наркоманія: Адаптація молоді до праці та життя / А. М. Нагорна, В. В. Беспалько. - Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2005. - 384 с.

13. Новікова О.Ю.Сутність поняття «соціально-педагогічна адаптація особистості» / О. Ю. Новікова. *Вісник Житомирського державного університету. Випуск 59. Педагогічні науки . С.136-140*

14. Самоактуалізація і адаптація: від конфронтації до кооперації : монографія / Євген Карпенко. - Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2013. - 271 с. : рис., табл.

15. Свиридов Н. А. Социальная адаптация личности в коллективе [Текст] / Н. А. Свиридов // Социологические исследования. – 1980. – № 3. – С. 51–59.

16. Семигіна Т.В., Мигович І.І., Грига І.М.: Соціальна робота. Київ:

17. Социальная педагогика:Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений /Галагузова М.А., Галагузова Ю.Н., Штинова Г.Н., Тищенко Е.Я., Дьяконов Б. - М., Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 416 с.

18. Соціальна адаптація осіб, звільнених із кримінально-виконавчих установ на підставі Закону України про амністію або акта помилування : навч.посіб. / Б. М. Телефонко ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л. : ЛьвДУВС, 2011. - 219 с.

19. Соціальна адаптація українських студентів-емігрантів (1920-1939 рр.) : монографія / Л. В. Чугаєвська ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - 192 с.

20. Соціальна адаптація: феномен і прояви / А. І. Кавалеров, А. М. Бондаренко. - О. : Астропринт, 2005. - 112 с.

21. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [за заг. ред. І. Д. Звереві]. К. : Центр учбової літератури, 2008.

22. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник / За заг. ред. Звереві І. Д. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.

23. Теорія розвитку особистості: адаптація у період ранньої зрілості : монографія / Е. І. Гура. - Дніпропетровськ : Журфонд, 2014. - 169 с.
24. *Требін М.* Адаптація соціально-політична // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). — К. :Парламентське видавництво, 2011. — С. 14.
25. С.О. Кравцов S.O.Теоретичне бачення соціальної адаптації: стан, погляди, підходи. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/07/83-96_no-3_vol-26_2008_UKR.pdf
26. Наказ «Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації» (№ 514 від 18.05.2015) [Електронний ресурс]. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15>
27. <http://esuhorses.com/loshadi-lechat-ippoterapiya/30>.
https://pidruchniki.com/14290210/psihologiya/periodizatsiya_vikovogo_rozvitku
31. <https://tsn.ua/ru/lady/zdorovye/aktualnaya-tema/ippoterapiya-k-zdorovyu-verhom-na-loshadi-384824>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МЕТОДИКА «МОНІТОРИНГ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ»

(І. РОЖКОВА) - ТЕСТ

Методика «Моніторинг соціалізації особистості (І. Рожкова)»

Мета: *Виявити рівень соціальної адаптованості, активності, автономності та моральної вихованості.*

Інструкція: *Тобі пропонується тест, який включає 20 тверджень. Уважно прочитай кожне з них та виріши, наскільки воно тебе характеризує. У бланку слід зазначити відповідь, базуючись на таких оцінках: 4- завжди, 3 – майже завжди, 2 – іноді, 1 – дуже рідко, 0 – ніколи.*

1. Прагну догодити рідним та близьким.
2. Вважаю, що завжди треба чимось відрізнитися від інших.
3. За щоб я не взявся - досягаю успіху.
4. Я вмю прощати.
5. Я прагну чинити так само, як і всі мої товариші.
6. Мені хочеться бути попереду інших в будь-якій справі.
7. Я стаю впертим, коли упевнений, що я правий.
8. Вважаю, що робити людям добро - це головне у житті.
9. Прагну чинити так, щоб мене хвалили оточуючі.
10. Спілкуюся з товаришами, відстоюю свою думку.
11. Якщо я щось задумаю, то обов'язково зроблю.
12. Мені подобається допомагати іншим.
13. Мені хочеться, щоб зі мною всі дружили.
14. Якщо мені не подобаються люди, то я не буду з ними спілкуватися.
15. Прагну завжди перемагати і вигравати.
16. Переживаю неприємності інших, як свої.
17. Прагну не сваритися з товаришами.

18. Прагну довести свою правоту, навіть якщо з моєю думкою не згодні оточуючі.

19. Якщо я беруся за справу, то обов'язково доведу її до кінця.

20. Прагну захищати тих, кого ображають.

Щоб швидше і легше проводити обробку результатів, необхідно виготовити для кожного бланк, в якому проти номера судження ставиться оцінка.

1.	5.	9.	13.	17.
2.	6.	10.	14.	18.
3.	7.	11.	15.	19.
4.	8.	12.	16.	20.

Обробка результатів:

1. Середню оцінку соціальної адаптованості отримують при додаванні всіх оцінок першого рядка і діленні цієї суми на п'ять.

2. Оцінка автономності вираховується на основі аналогічних операцій із другим рядком.

3. Оцінка соціальної активності - з третім рядком.

4. Оцінка схильності до гуманістичних норм життєдіяльності (моральності) - з четвертим рядком.

Якщо отримується коефіцієнт більше трьох, то можна констатувати високий ступінь соціалізованості; якщо ж він більше двох, але менше трьох, то це свідчить про середній ступінь розвитку соціальних якостей. Якщо коефіцієнт виявиться менше двох балів, то можна припустити, що окрема особа (або група) має низький рівень соціальної адаптованості.

Психологічно-прогностичне завдання «Мої плани на майбутнє»

Примітка: вітаю, шановний респонденте! Перед вами 11 сфер життя, які ми пропонуємо розташувати вам у рейтинг особистих бажань та планів на майбутнє. Поставте навпроти найголовнішої сфери цифру 1, трохи менш значиму – цифру 2 і т.д. Найменш значну для вас сферу позначте номером 11. Якщо відповіді на якесь із питань важко, намагайтесь поставити цифру інтуїтивно – ту, що перша спадає на думку. Дякуємо за ваші відповіді!

Категорії бажань	Рейтингове місце
Хороша робота	
Отримати професію, навчання	
Придбання авто, ноутбуків, телефонів та інших речей	
Мати хорошу сім'ю, знайти чоловіка/ дружину, мати брата/сестру	
Будинок/квартира	
Подорож, відпочинок, виїзд закордон	
Нічого не робити і не вчитися	
Нема жодної мрії	
Хобі, захоплення	
Гроші	
Померти безболісно і в старості	

Методика «Визначення особистісної адаптованості»

(А. В. Фурман)

Автор: А.Фурман

Тест-опитувальник особистісної адаптованості містить:

1. Бланк, що заповнюється кожним учнем індивідуально. Тут наведений приклад заповнення даної таблиці. *У таблиці 1* дається взірець заповнення бланку. Верхня частина - дані про опитуваного та коротка інструкція, нижня - висновок психолога, а середня - це таблиця, що складається з одного запитання, п'ятнадцяти складових зовнішнього і внутрішнього світу особистості та п'яти можливих варіантів відповідей у кожному випадку. При цьому все поле життєдіяльності людини розділено на **чотири сфери**: "робота", "сім'я", "вулиця", "власне Я", і в кожній із цих сфер зафіксовані найголовніші компоненти, з якими він постійно вступає у взаємодію (товариші, близькі тощо). Отож **шляхом самооцінки** опитуваний визначає своє ставлення до навколишнього світу, оточуючих його людей і самого себе.

Тестовий матеріал

Інструкція: Любий друже! Прочитай уважно запитання, що подані зліва, і постав навпроти нього знак "+" справа залежно від того, яке місце в Твоєму житті сьогодні посідають люди, організації, події, заняття. Опитувальник допоможе визначити рівень твоєї адаптованості до життя, ступінь гармонійності у взаєминах з оточенням.

№ п/п	Спробуй реально поглянути на свої взаємини з навколишнім світом та оцінити за п'ятибальною шкалою своє ставлення до;	Дуже позитивне	Позитивне	Нейтральне, невизначене	Негативне	Вкрай негативне
	I РОБОТА					
1	Товаришів					
2	Керівник					
3	Колеги					
4	Професійна діяльність					
5	Робота та її вимоги в цілому					
	II СІМ'Я					
6	Матері					
7	Батька					
8	Брата, сестри					
9	Бабусі і дідуся, родичів					
	III ВУЛИЦЯ					
10	Найближчих друзів					

11	Знайомих, товаришів					
12	Батьків твоїх друзів					
13	Сусідів					
	VI ВЛАСНЕ Я					
14	Свої поведінки, своїх учинків					
15	Внутрішнього Я: Я-образу чи Я- концепції					
Бали						
Усього балів						

Подані варіанти відповідей диференціюються на позитивні (дуже позитивне, позитивне) та негативні (вкрай негативне, негативне). Зрозуміло, що при обробці результатів бальні оцінки в обох випадках будуть істотно різнитися між собою, більше того, взаємо виключати одна одну. Одна, а тим більше дві-три негативних відповіді істотно знижують показник рівня особистісної адаптованості особистості. А якщо до цього додається ще кілька оцінок, які характеризують нейтральне ставлення і які цілком слушно не беруться до уваги, то загальна картина соціально-психологічної адаптації особистості набуває непривабливих обрисів. Забігаючи наперед, зауважимо, що саме з таким випадком ми маємо справу у наведеному прикладі (*див. табл. 1*): учениця набрала 34 бали, що відповідає *рівню ситуативної дезадаптованості*

2. Ключ

За шкалою ставлень відповідь "дуже позитивне" оцінюється 5 балами, "позитивне" - 4, "нейтральне" і за відсутності самооцінки - 0, "негативне" - -4 (мінус чотири) і "вкрай негативне" - -5 (мінус п'ять) балами.

Процедура підрахування кінцевого результату передбачає підсумування позитивних і негативних оцінок. Отримане число є первинним результативним показником за шкалою особистісної адаптованості особистості (так звана "сира" оцінка).

Наприклад (*див. табл. 1*). $(6 \times 5) + (2 \times 4) + (-4) = 34$, що за *табл. 4* відповідає ситуативній дезадаптованості.

3. Класифікацію показників особистісної адаптованості.

Вид соціально-психологічної адаптації	Рівні функціонування особистісної адаптованості	Показники адаптованості
І Адаптованість	1. А)максимальний	75
	Б)дуже високий	73-74
	2. високий	69-72
	3. середній	64-68
II Неадаптованість	4. низький	57-63
	5. неочевидний	50-56
III Дезадаптованість	6. очевидний	40-49
	7. ситуативний	30-39
	8. стійкий очевидний	21-29
	9. А)критичний	0-20
	Б)супер-критичний	-75 - -1

ДОДАТОК Б

Визначення соціальної адаптації учнів 10 класу математичного профілю

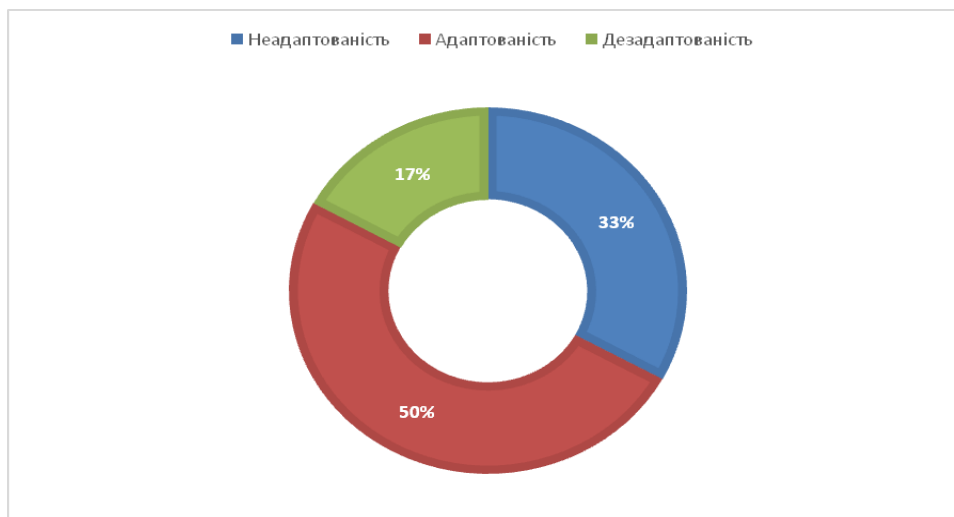

Рис.1. Визначення особистісної адаптованості

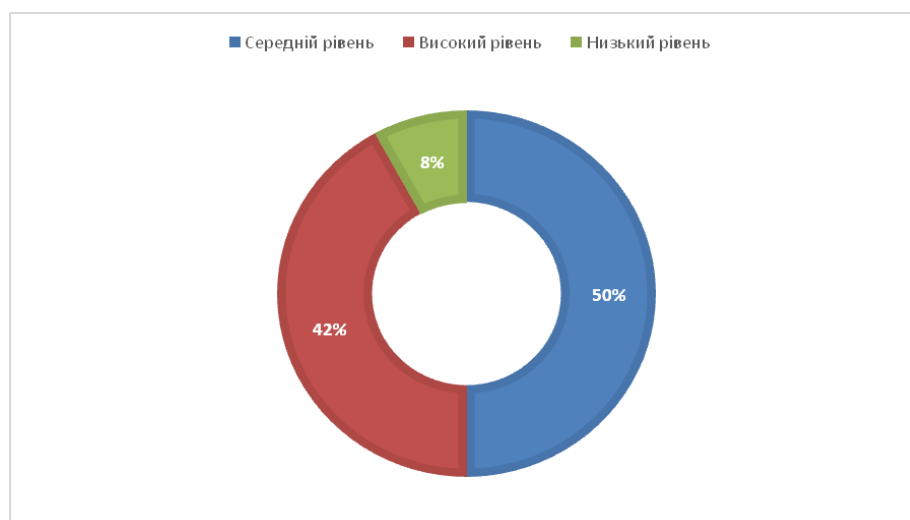

Рис. 2. Рівні соціальної адаптованості

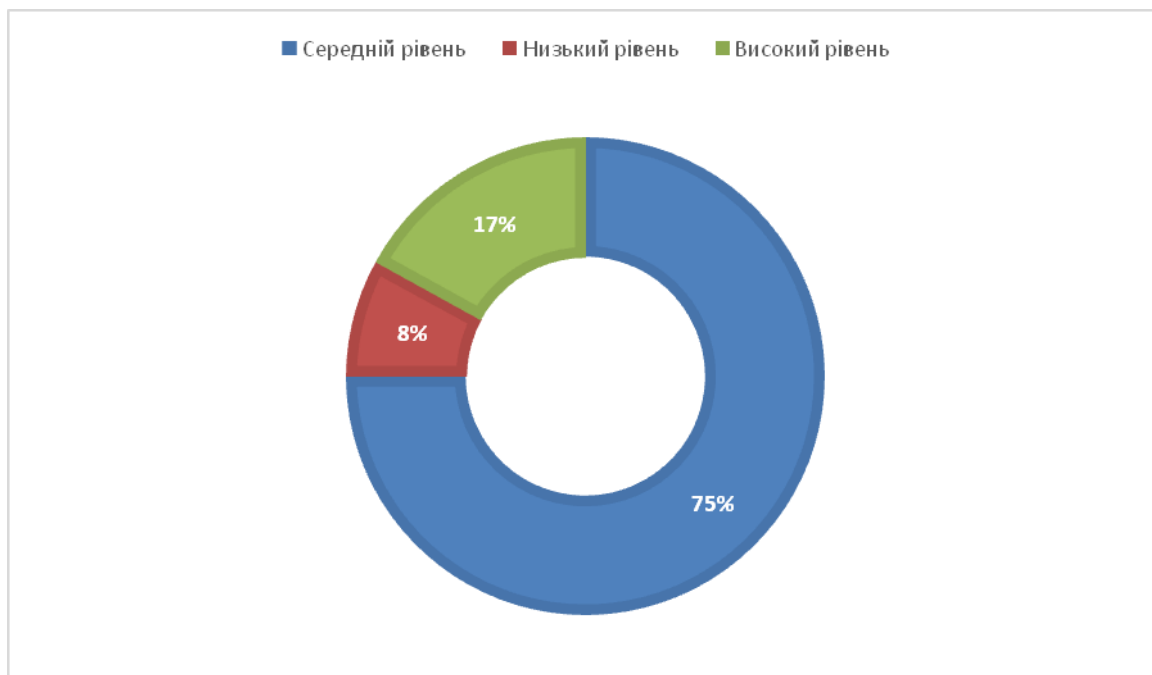

Рис. 3. Рівні автономності учнів 10 класу математичного профілю

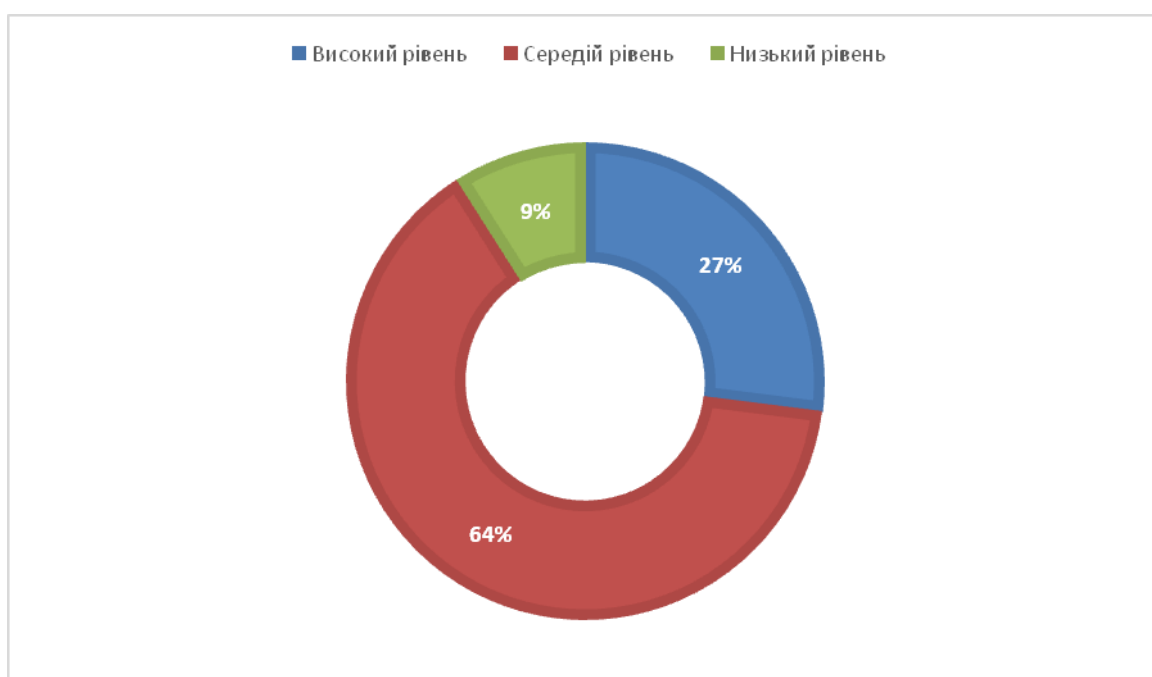

Рис. 4. Рівні соціальної активності учнів 10 класу математичного профілю

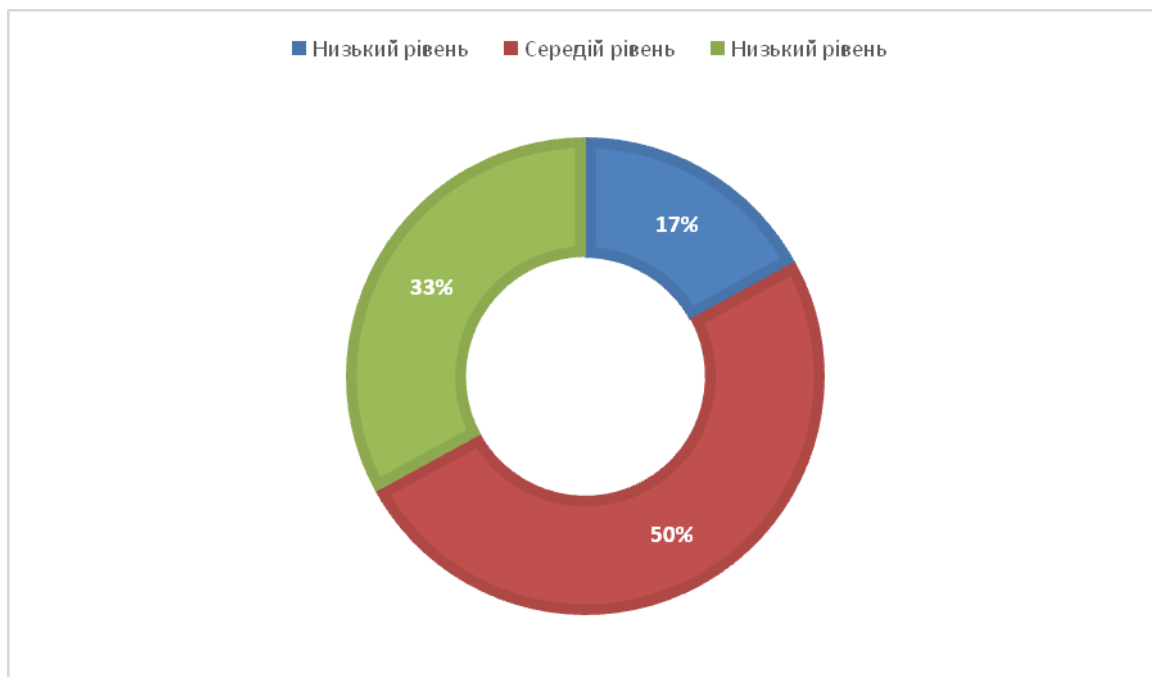

Рис. 5. Рівні схильності до гуманістичних норм учнів 10 класу математичного профілю

ДОДАТОК В

Визначення особистісної адаптованості учнів 11 класу математичного профілю

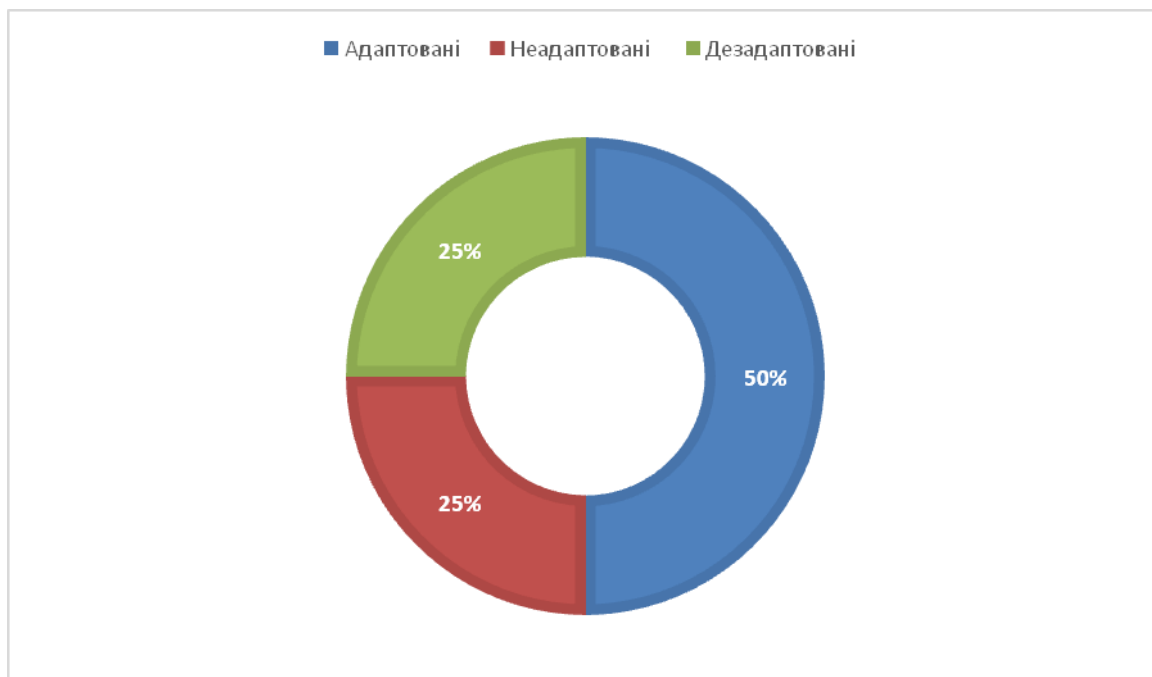

Рис. 1. Адаптованість учнів 11 класу математичного профілю

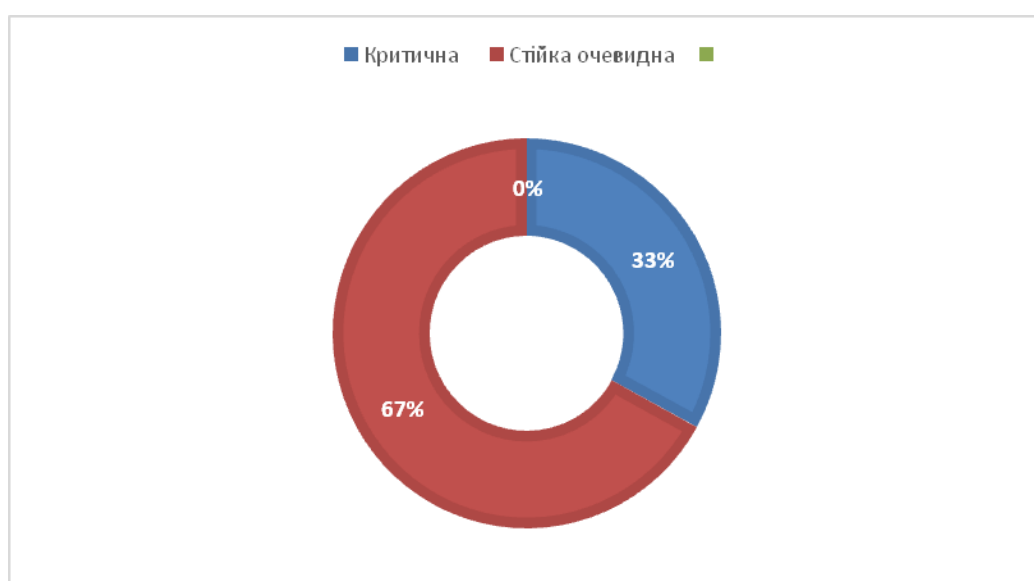

Рис. 2. Деадаптованість учнів 11 класу математичного профілю

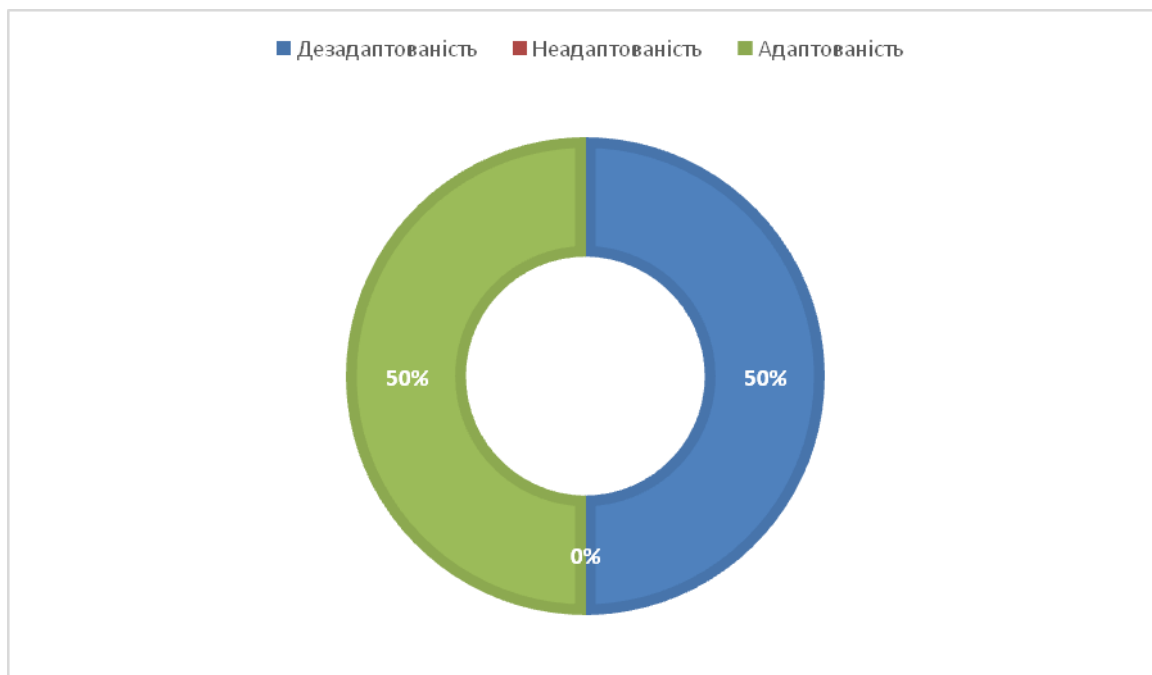

Рис. 3. Визначення особистісної адаптованості учнів 11 класу математичного профілю

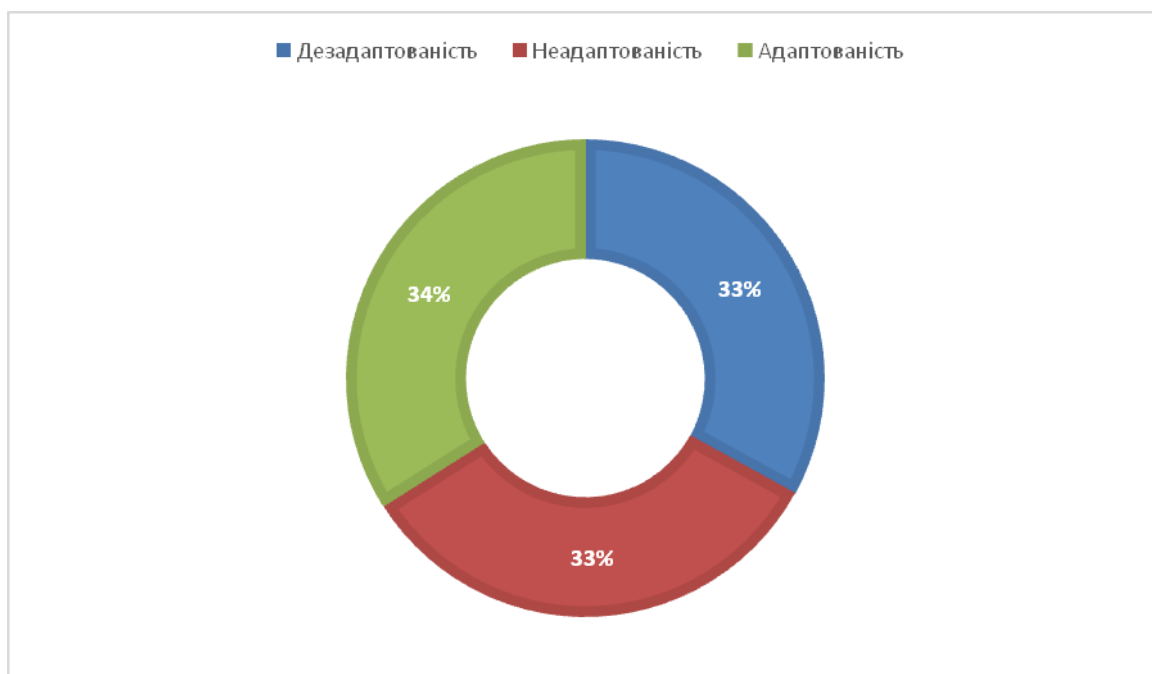

Рис. 4. Соціальна адаптованість учнів 11 класу математичного профілю

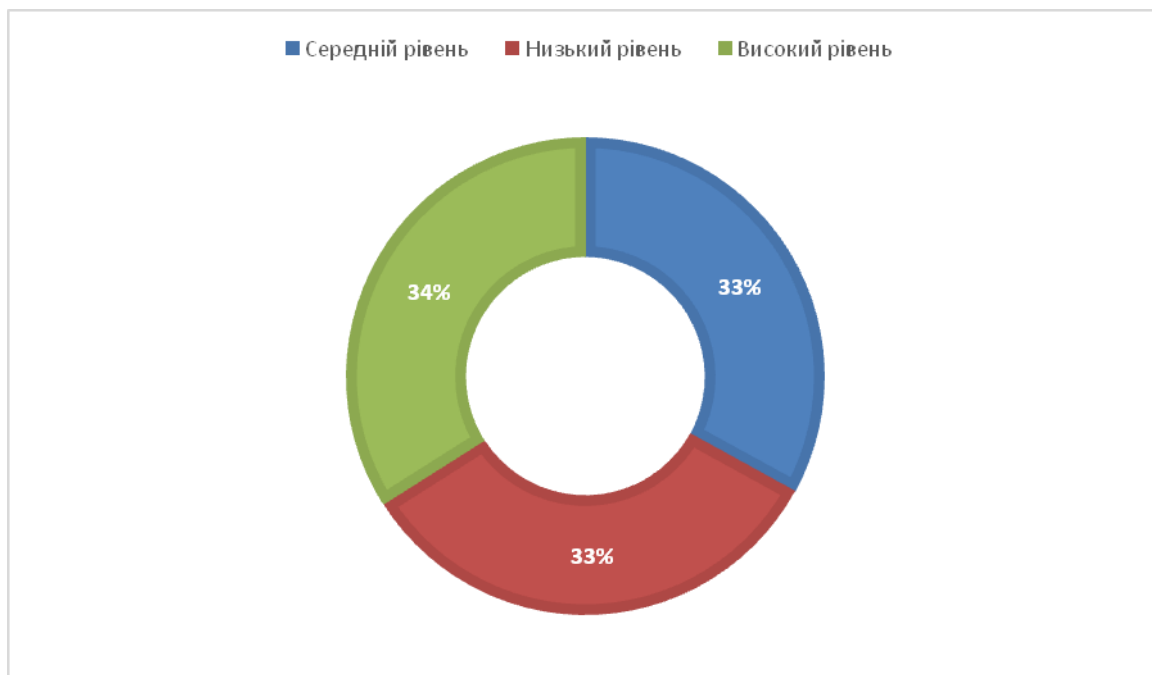

Рис. 5. Рівні автономності учнів 11 класу математичного профілю

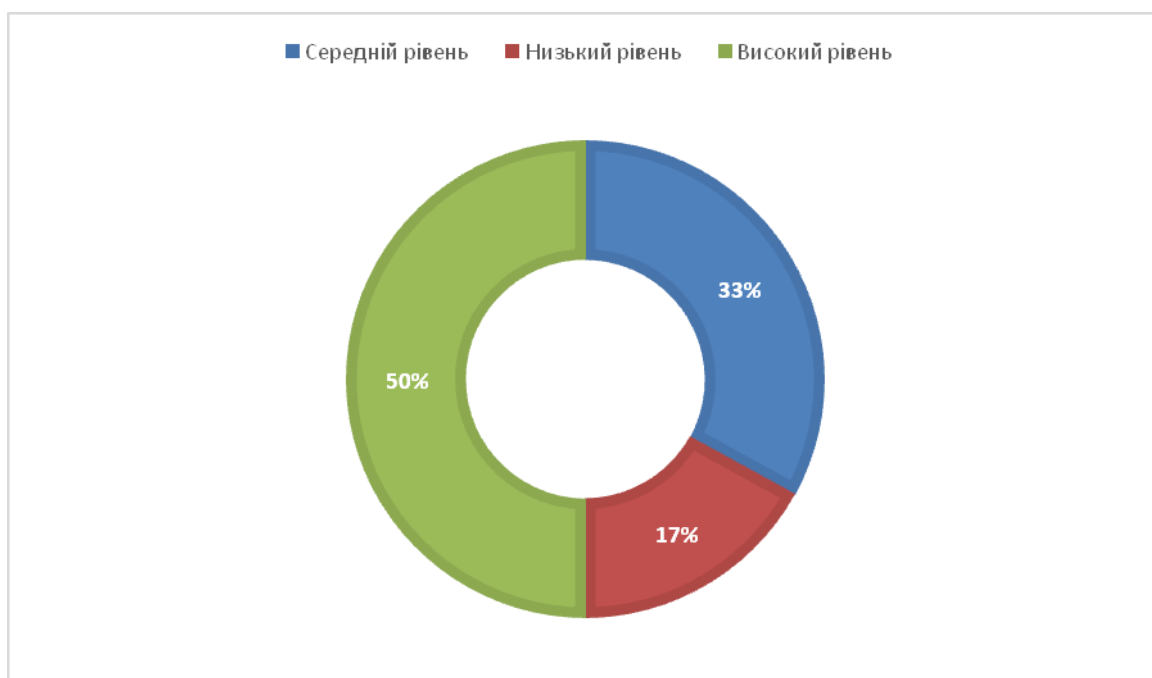

Рис. 6. Рівні соціальної активності учнів 11 класу математичного профілю

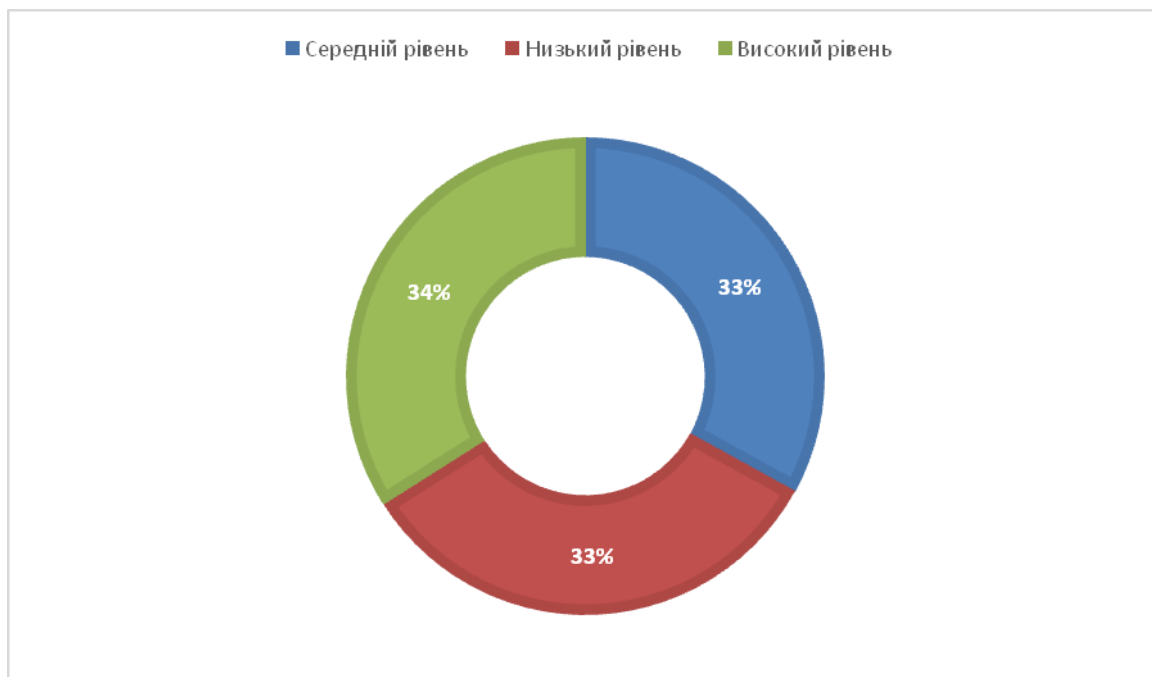

Рис. 7. Рівні схильності до гуманістичних норм учнів 11 класу математичного профілю

ДОДАТОК Г

Визначення особистісної адаптації учнів 10 класу філологічного профілю

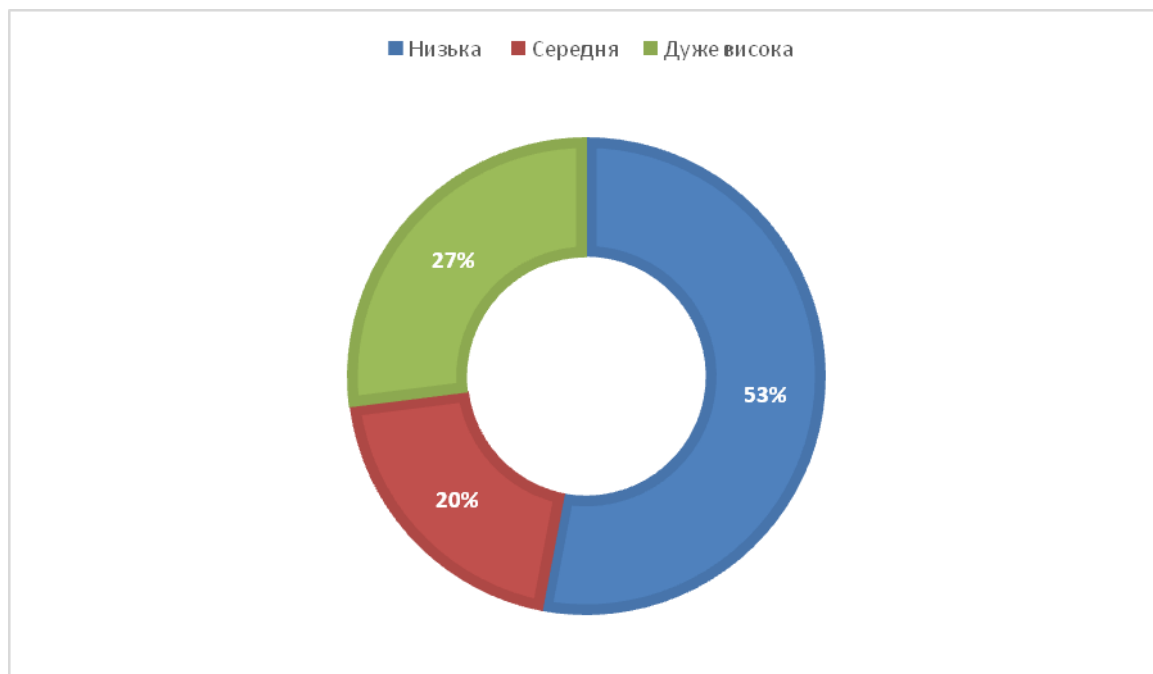

Рис.1. Адаптованість учнів 10 класу філологічного профілю

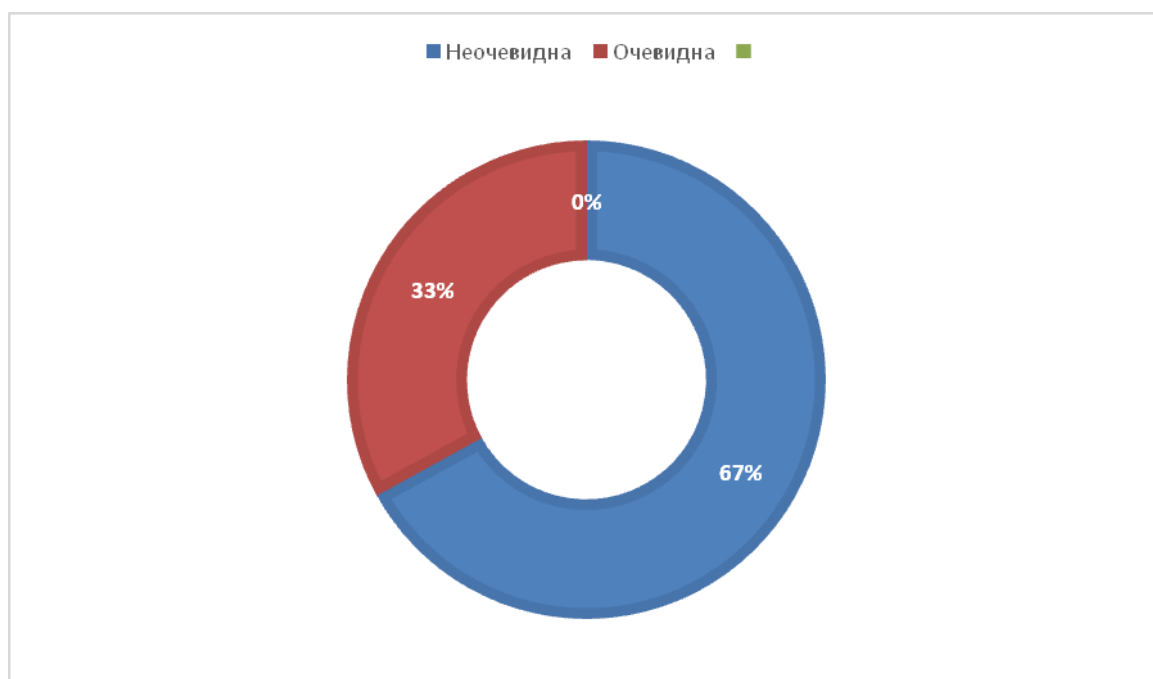

Рис.2. Види неадаптованості учнів 10 класу філологічного профілю

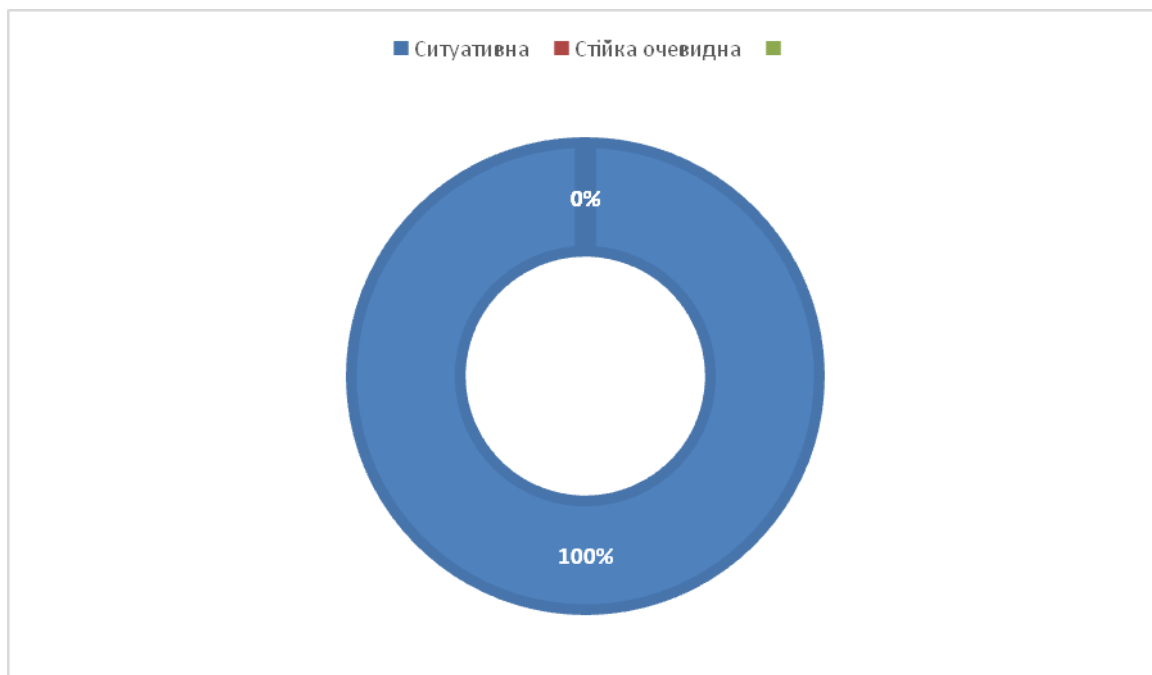

Рис.3. Дезадаптованість учнів 10 класу філологічного профілю

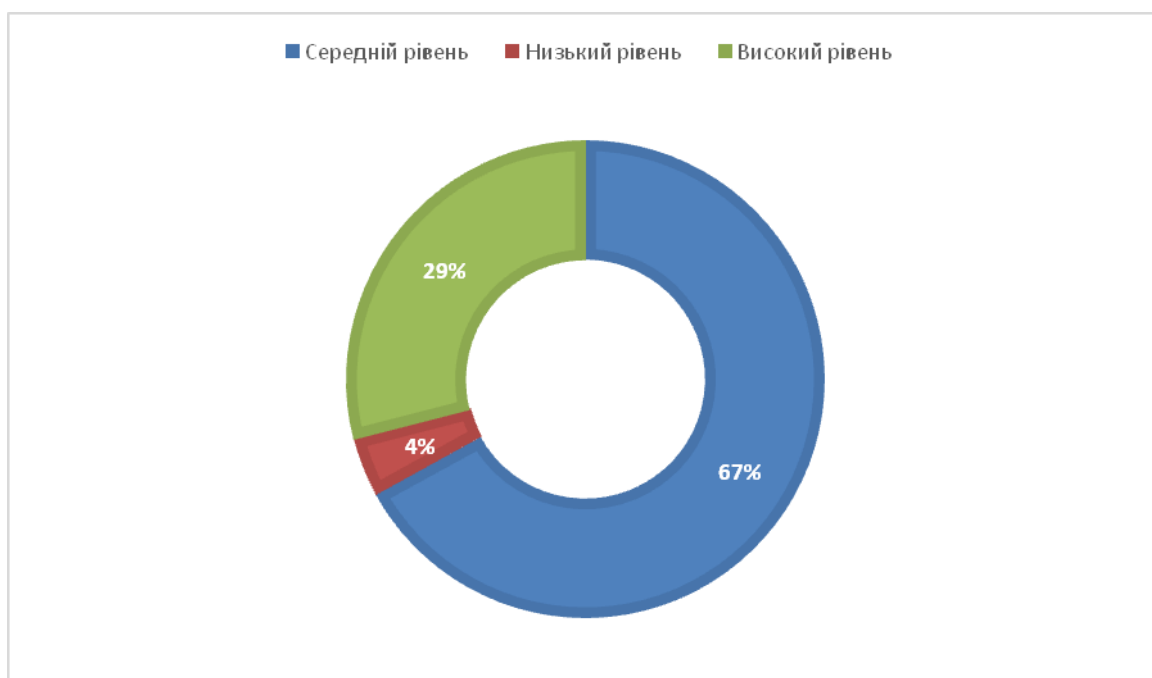

Рис. 4. Рівні соціальної адаптованості учнів 10 класу філологічного профілю

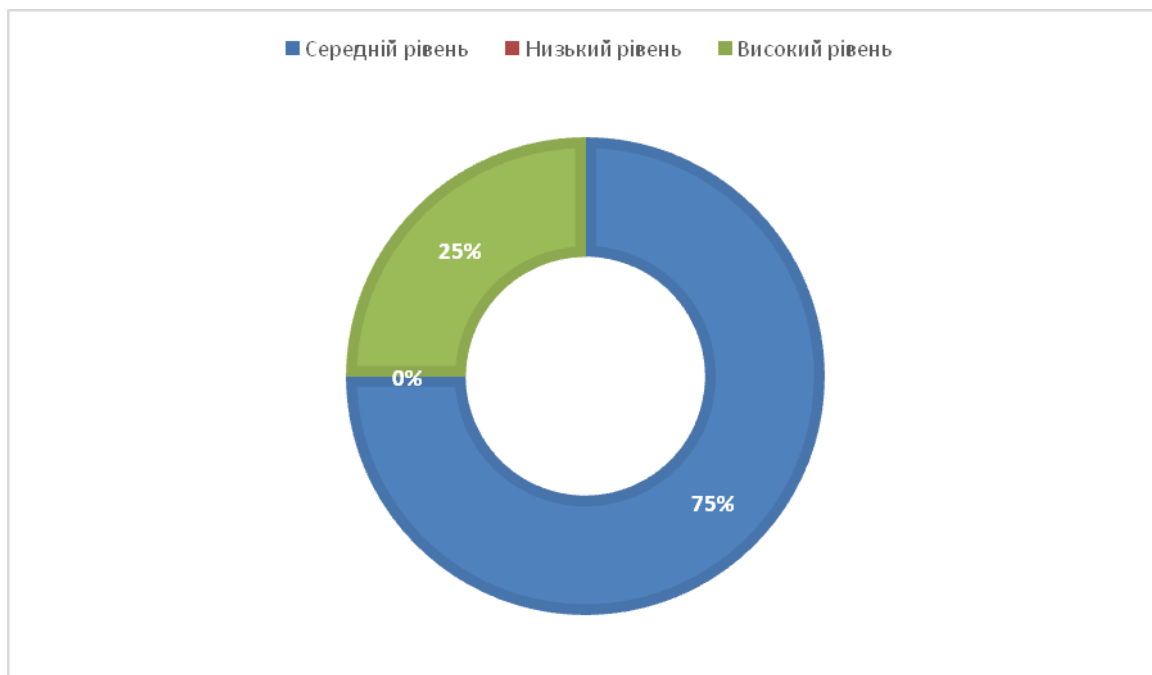

Рис. 5. Рівні автономності учнів 10 класу філологічного профілю

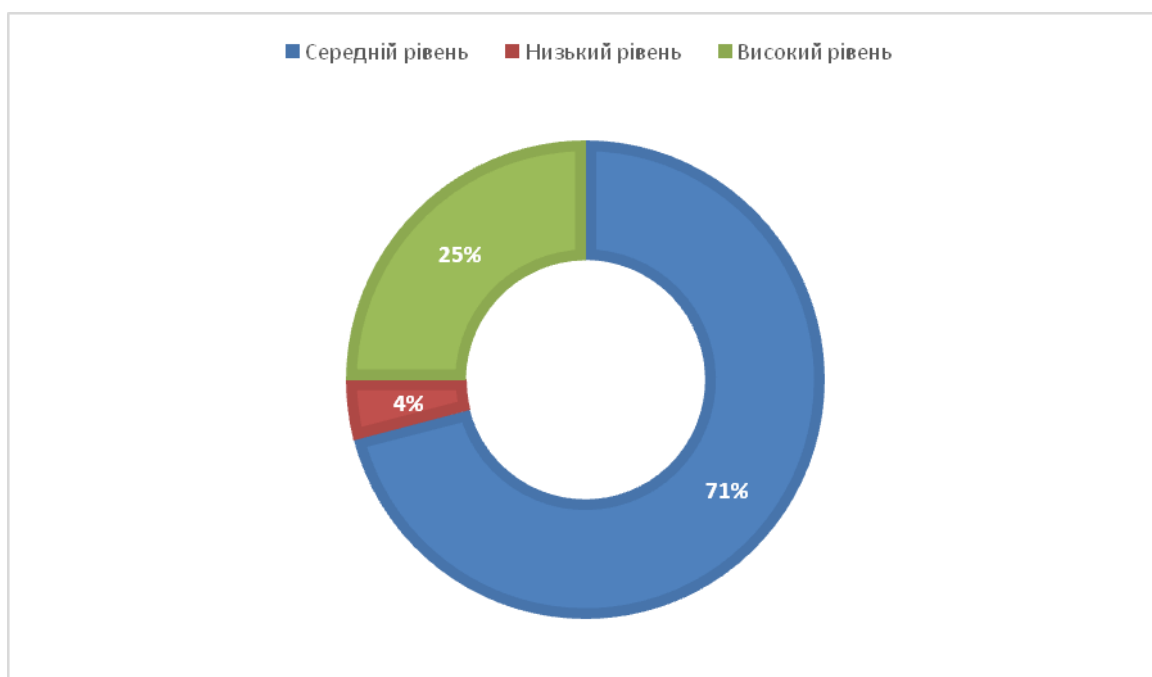

Рис. 6. Рівні соціальної активності учнів 10 класу філологічного профілю

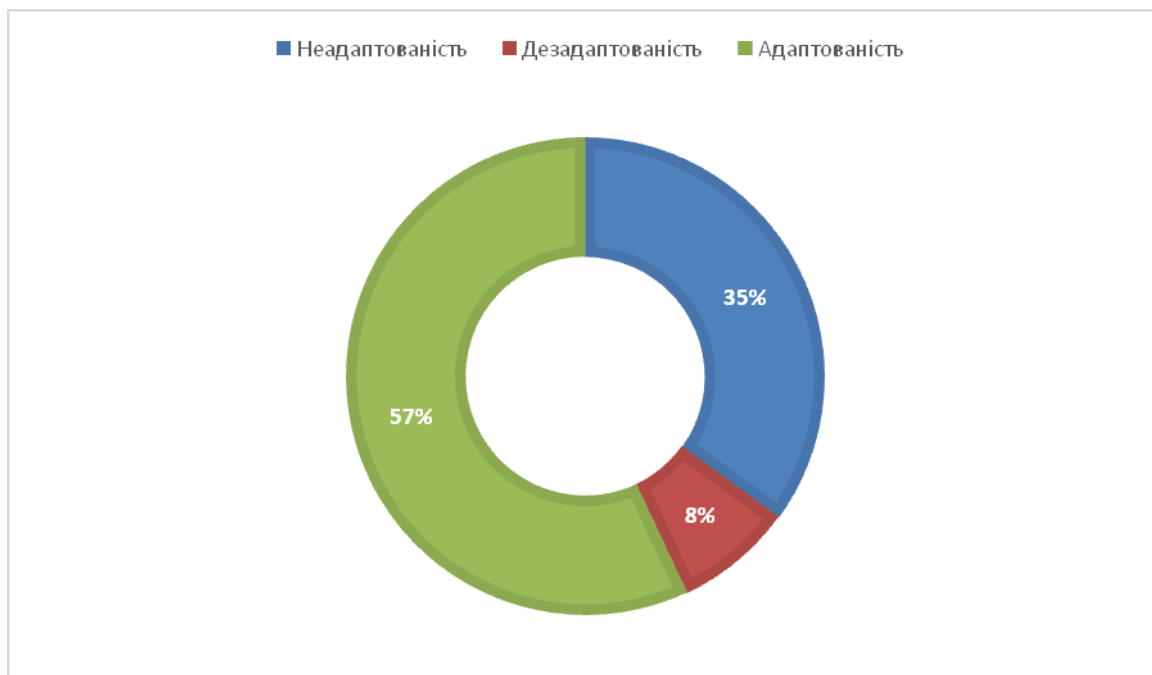

Рис.7. Визначення особистісної адаптованості учнів 10 класу філологічного профілю

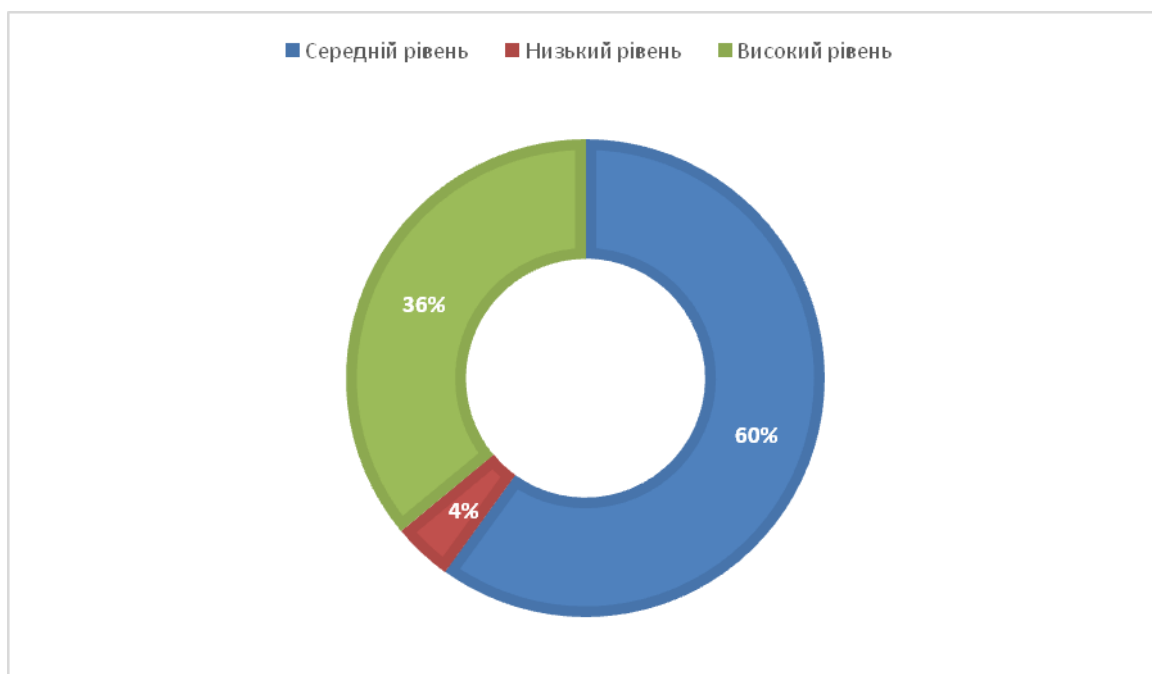

Рис. 8. Рівні схильності до гуманістичних норм учнів 10 класу філологічного профілю

ДОДАТОК Д

Визначення особистісної адаптації учнів 11 класу філологічного профілю

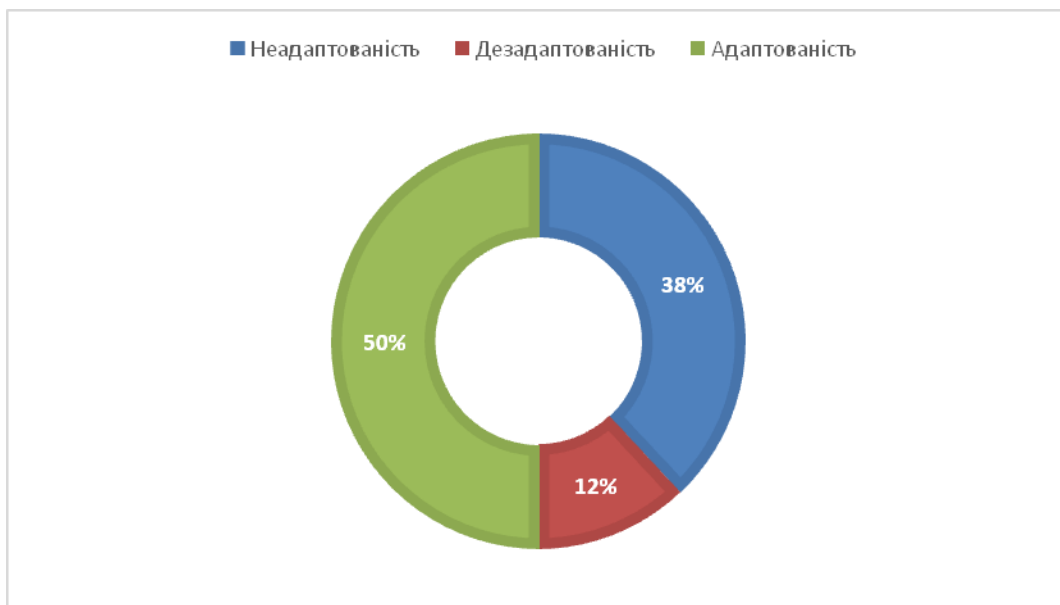

Рис.1. Визначення особистісної адаптованості учнів 11 класу філологічного профілю

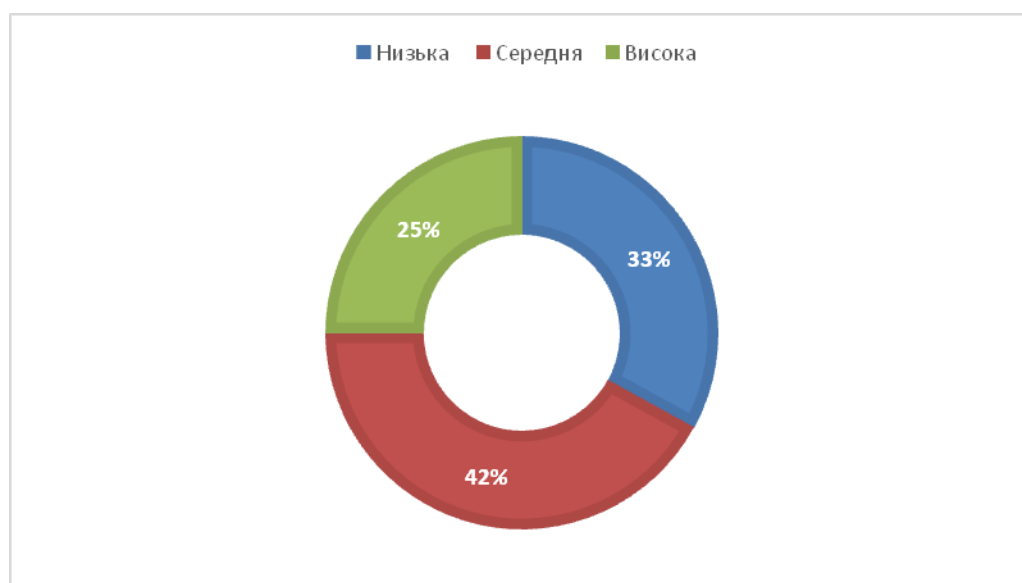

Рис.2. Адаптованість учнів 11 класу філологічного профілю

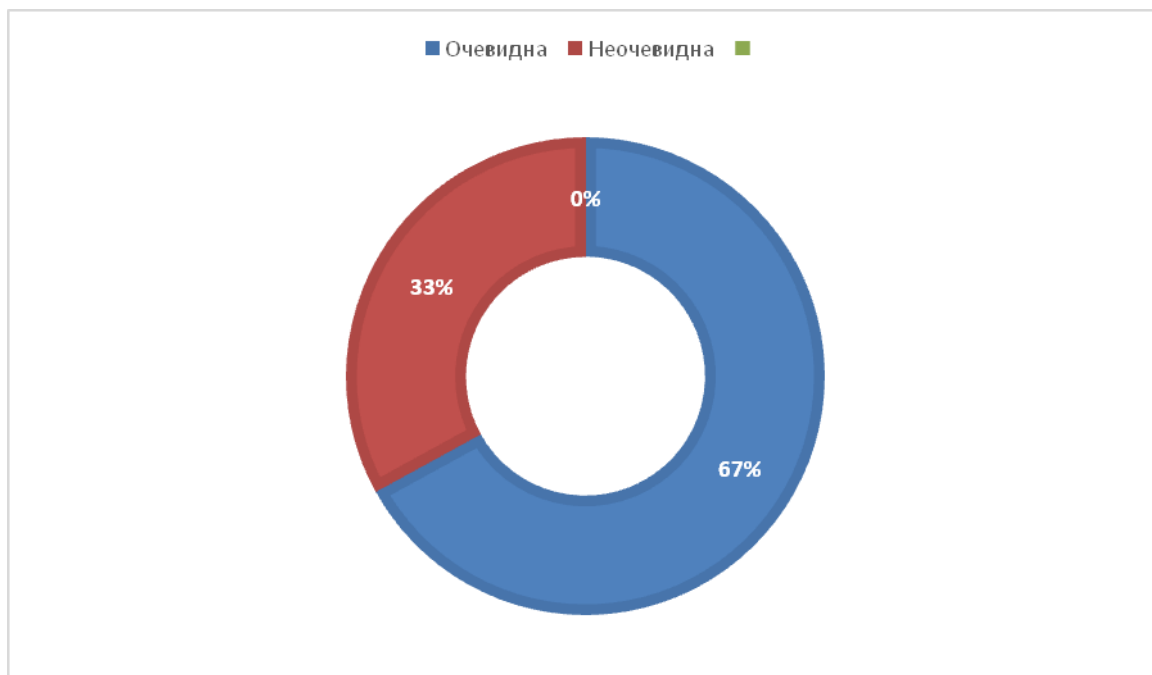

Рис.3. Неадаптованість учнів 11 класу філологічного профілю

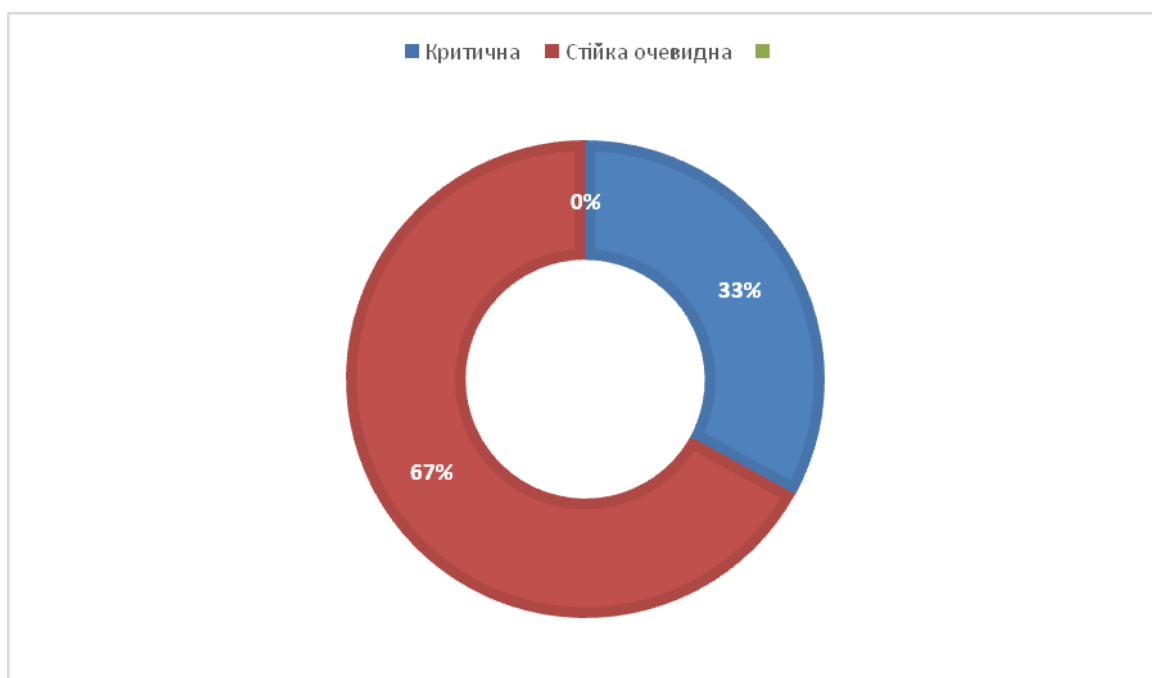

Рис.4. Дезадаптованість учнів 11 класу філологічного профілю

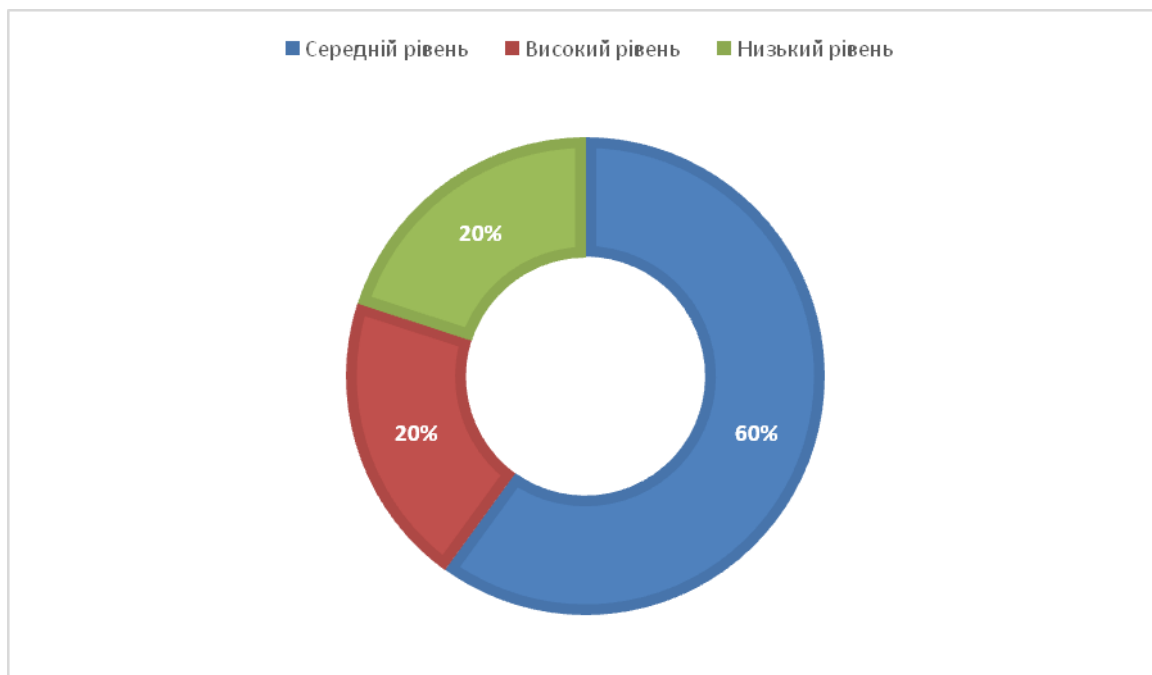

Рис. 5. Рівні соціальної адаптованості учнів 11 класу філологічного профілю

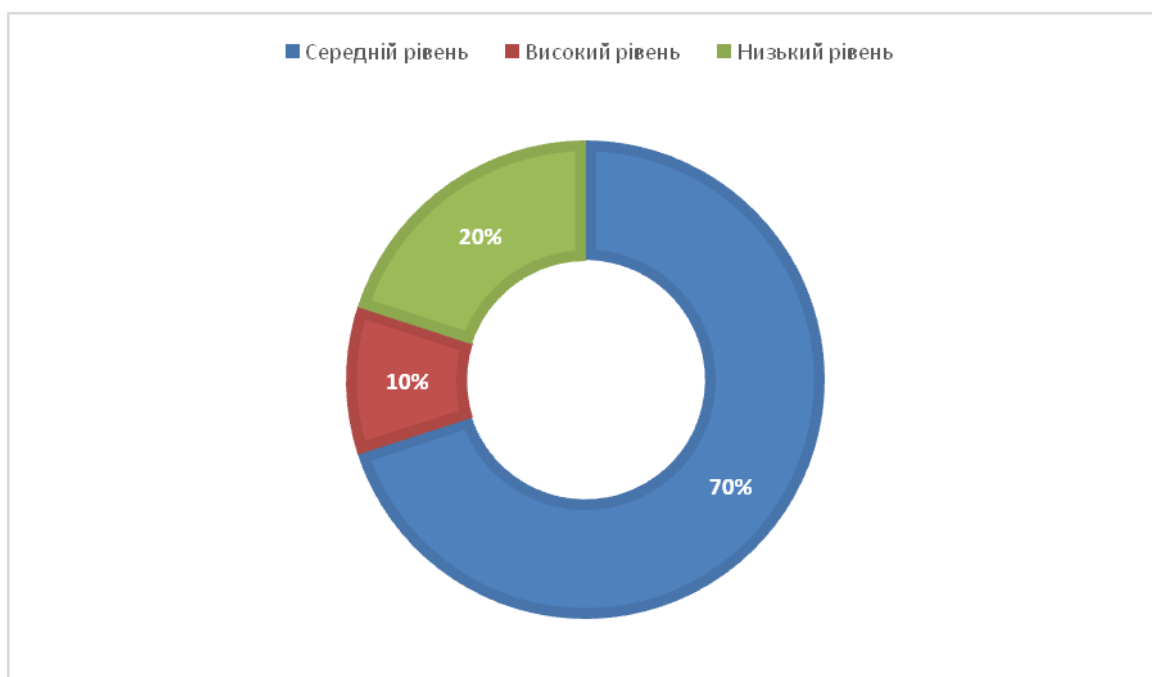

Рис.6. Рівні автономності учнів 11 класу філологічного профілю

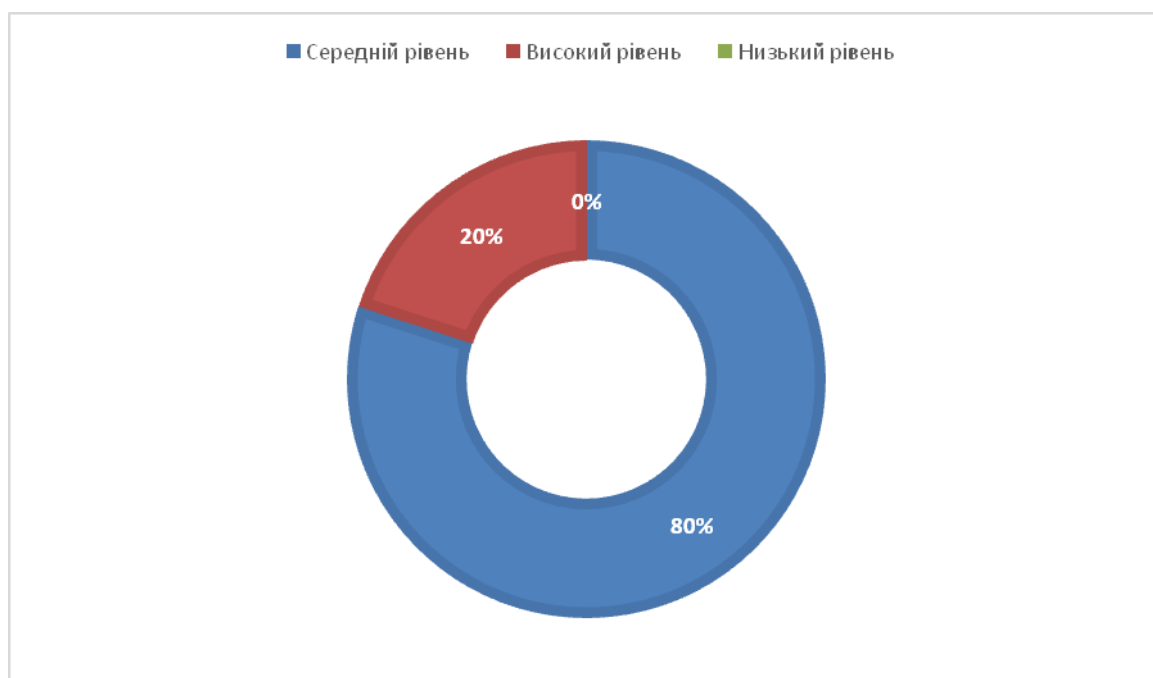

Рис.7. Рівні соціальної активності учнів 11 класу філологічного профілю

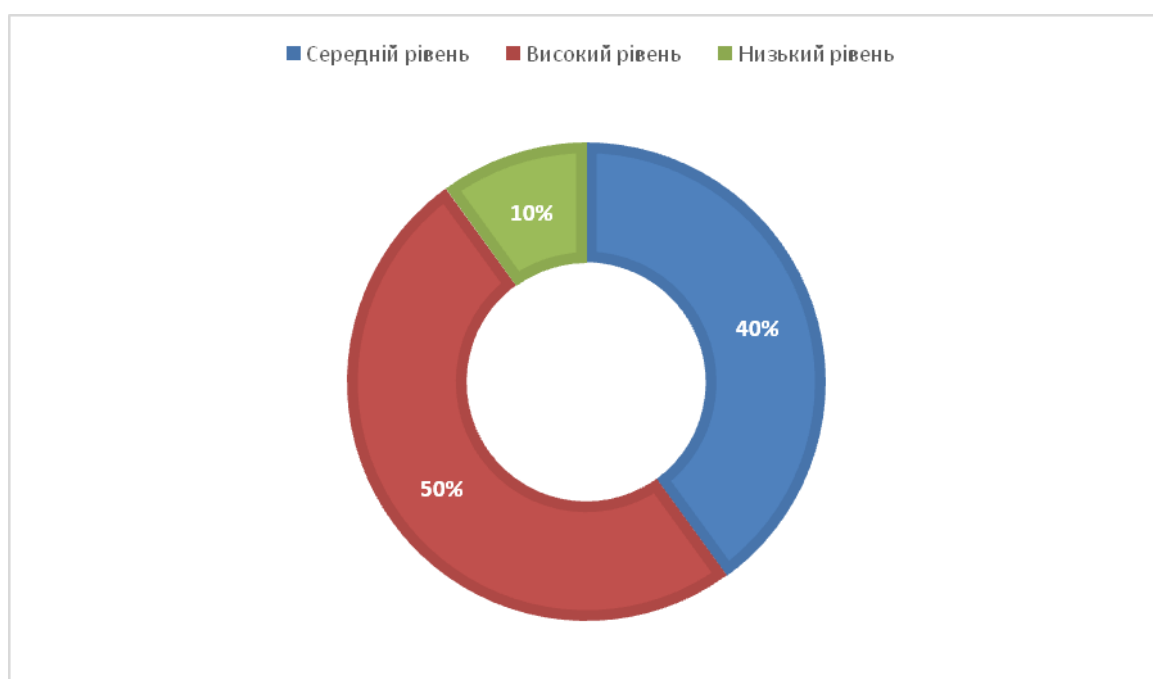

Рис.8. Рівні схильності до гуманістичних норм учнів 11 класу філологічного профілю

ДОДАТОК Е

Визначення особистісної адаптації учнів 10 класу іноземної філології

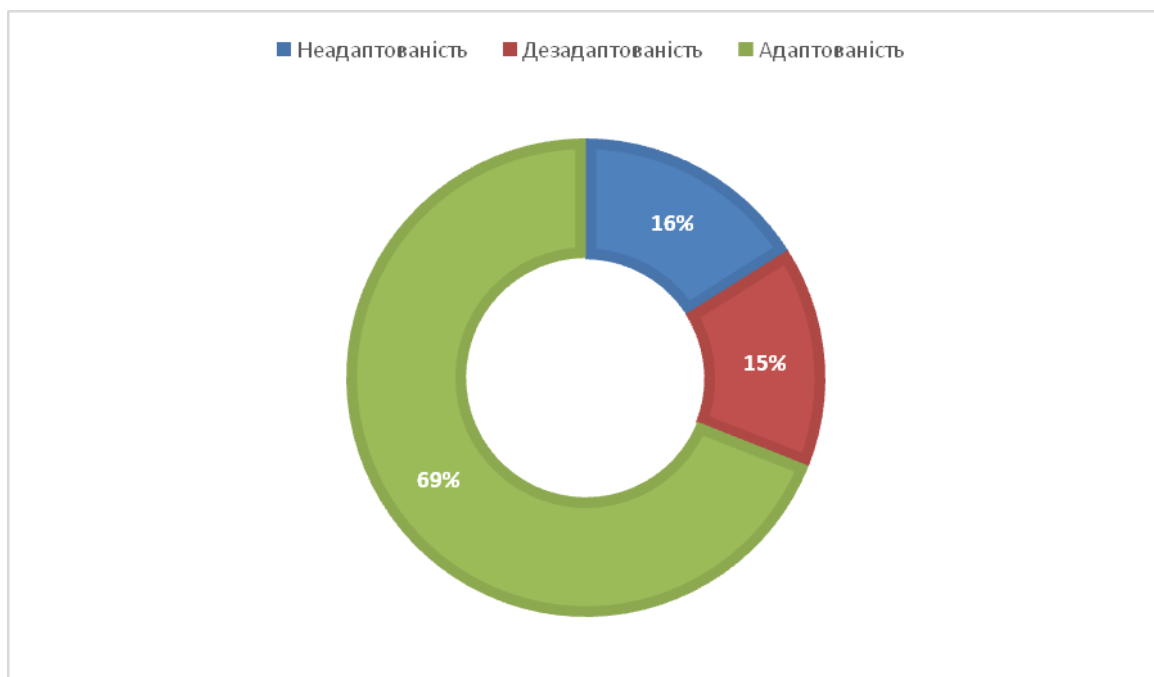

Рис.1. Визначення особистісної адаптованості учнів 10 класу іноземної філології

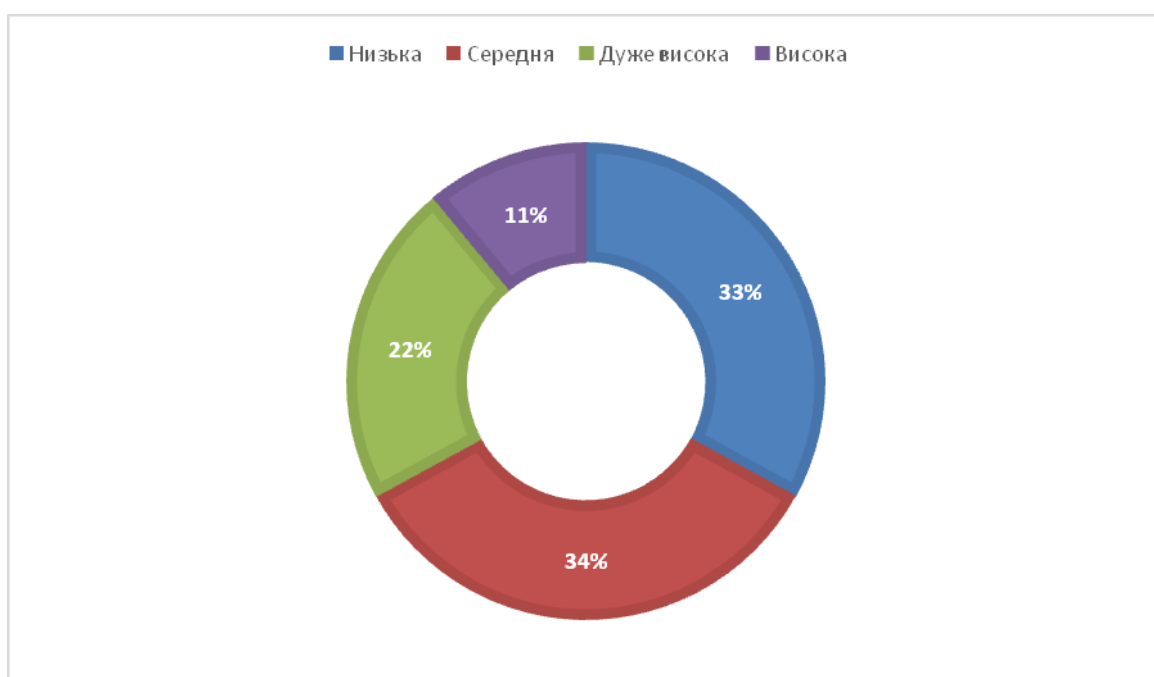

Рис.2. Адаптованість учнів 10 класу іноземної філології

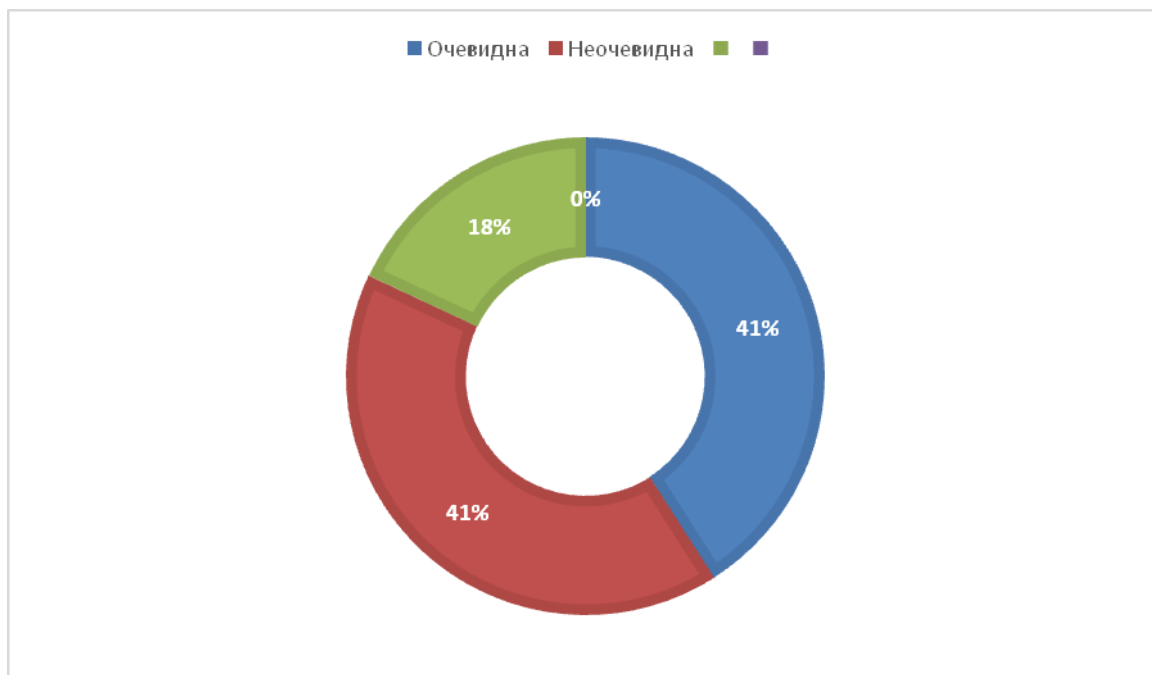

Рис.3. Неадаптованість учнів 10 класу іноземної філології

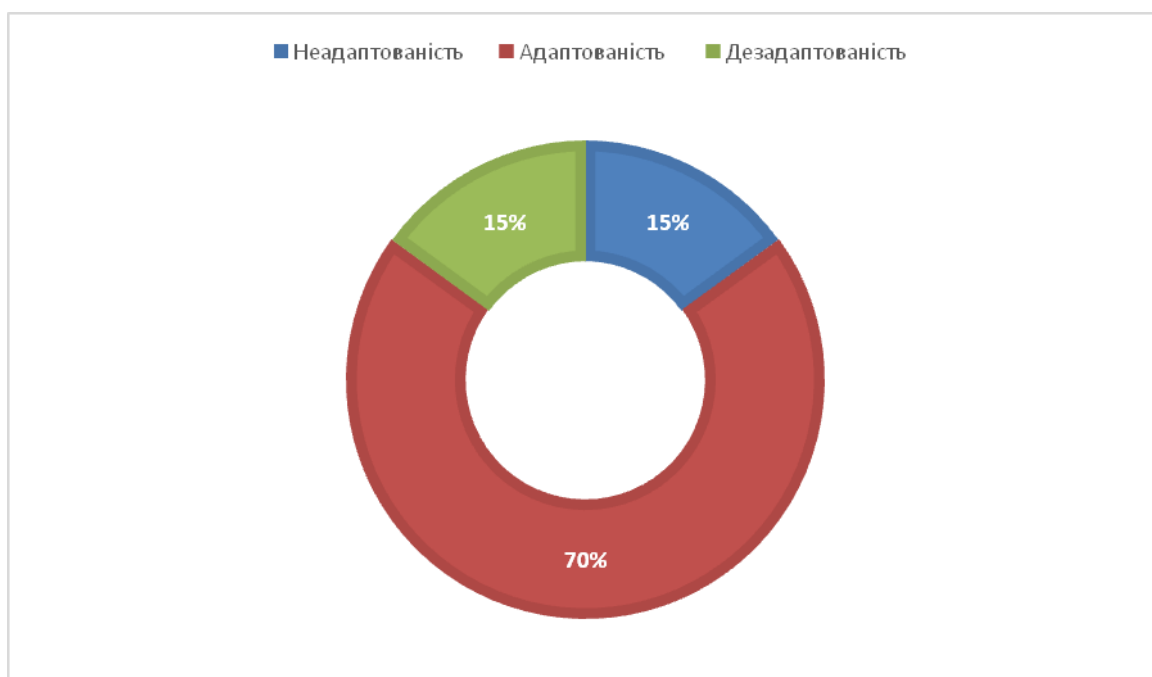

Рис.4. Визначення особистісної адаптованості учнів 10 класу іноземної філології

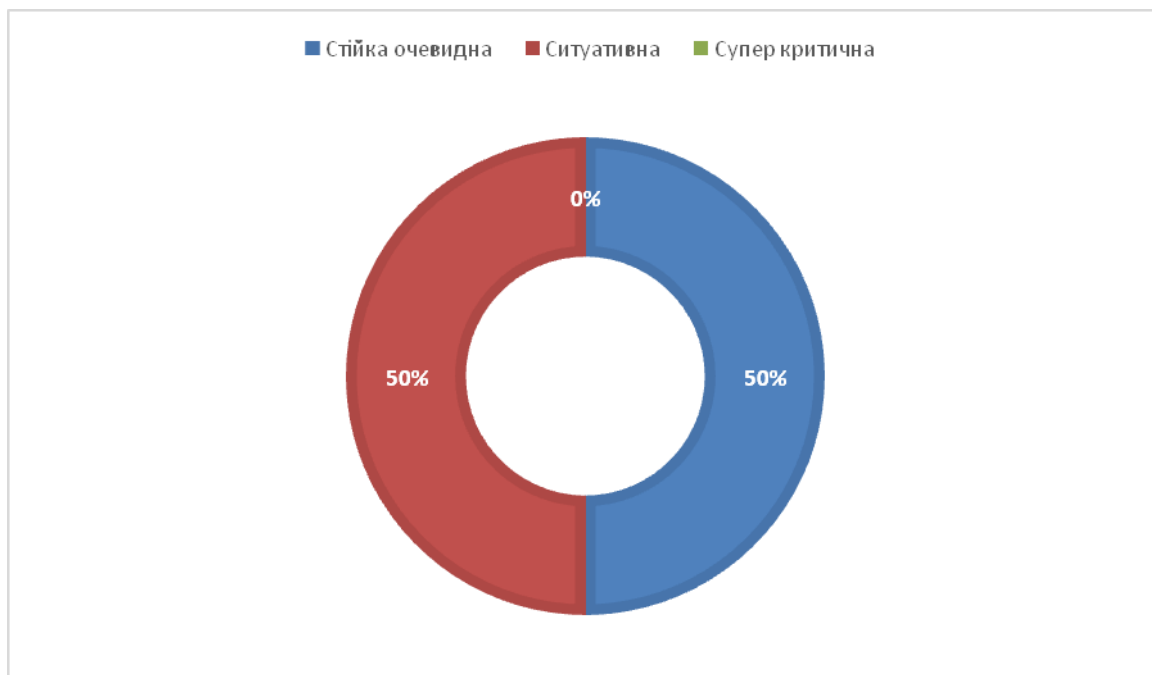

Рис.5. Дезадаптованість учнів 10 класу іноземної філології

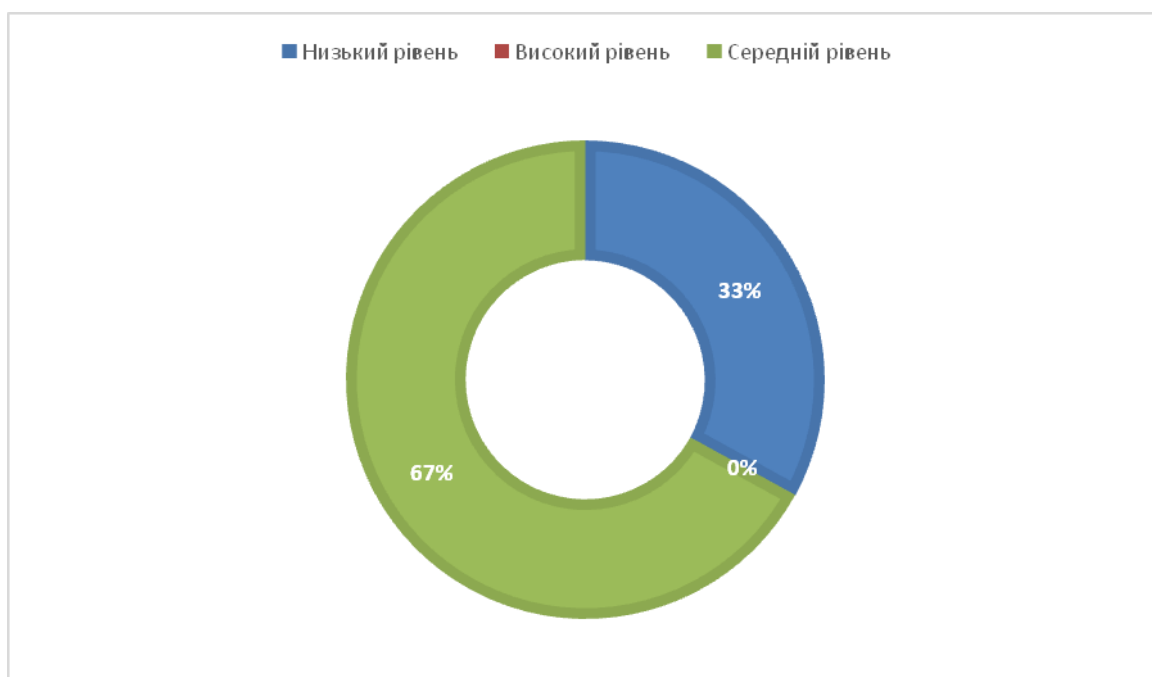

Рис.6. Рівні соціальної адаптованості учнів 10 класу іноземної філології

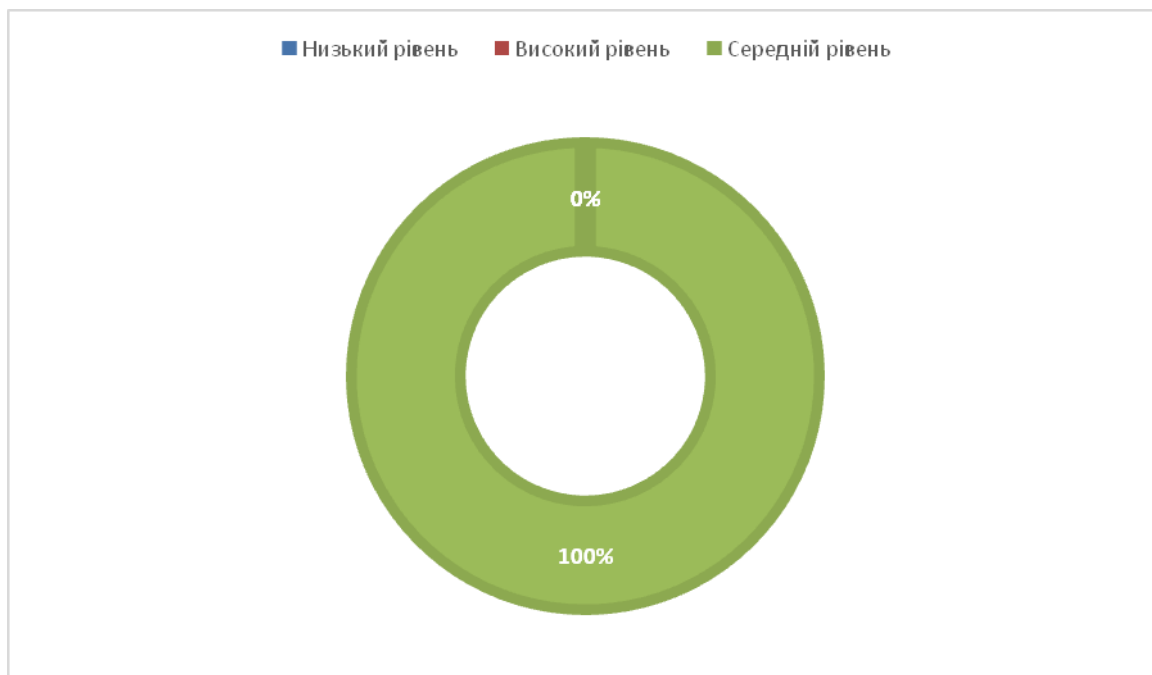

Рис.7. Рівні автономності учнів 10 класу іноземної філології

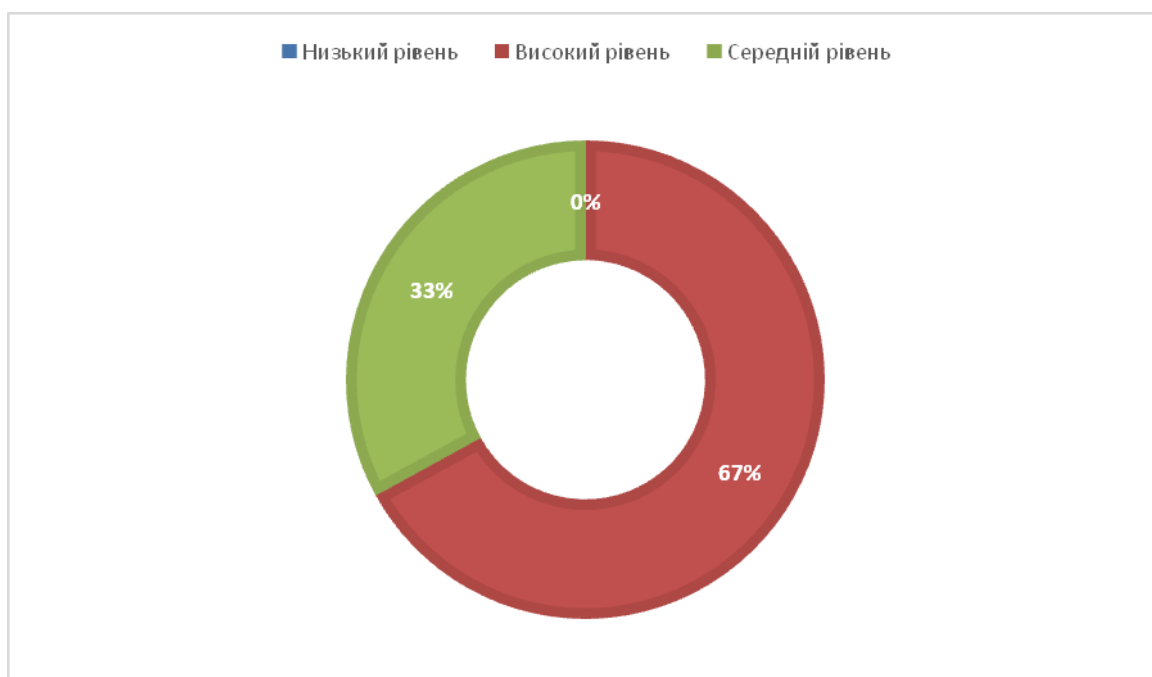

Рис.8. Рівні соціальної активності учнів 10 класу іноземної філології

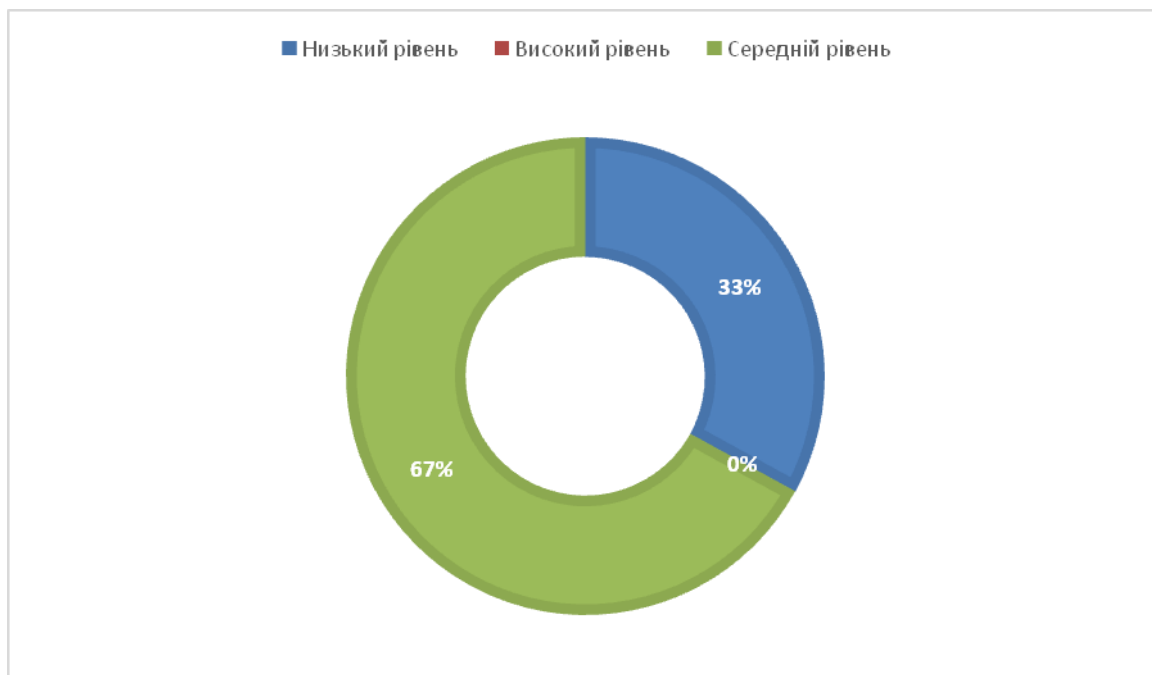

Рис.9. Рівні схильності до гуманістичних норм учнів 10 класу іноземної філології

ДОДАТОК Є

Визначення особистісної адаптації учнів 11 іноземної філології

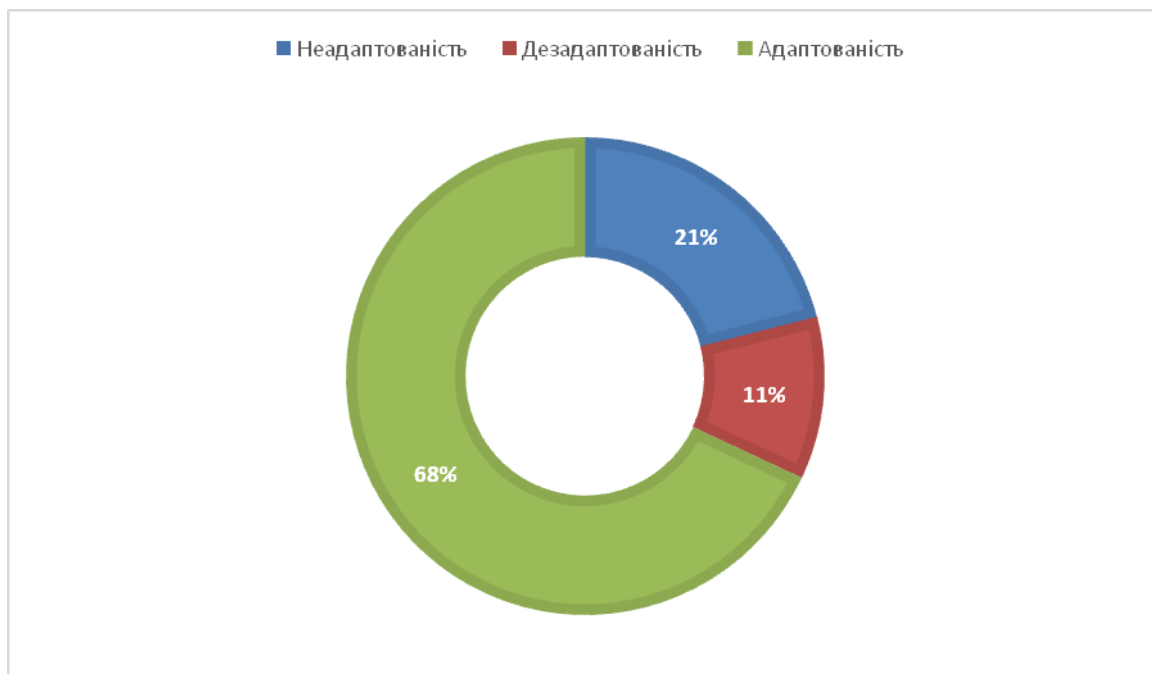

Рис.1. Визначення особистісної адаптації учнів 11 іноземної філології

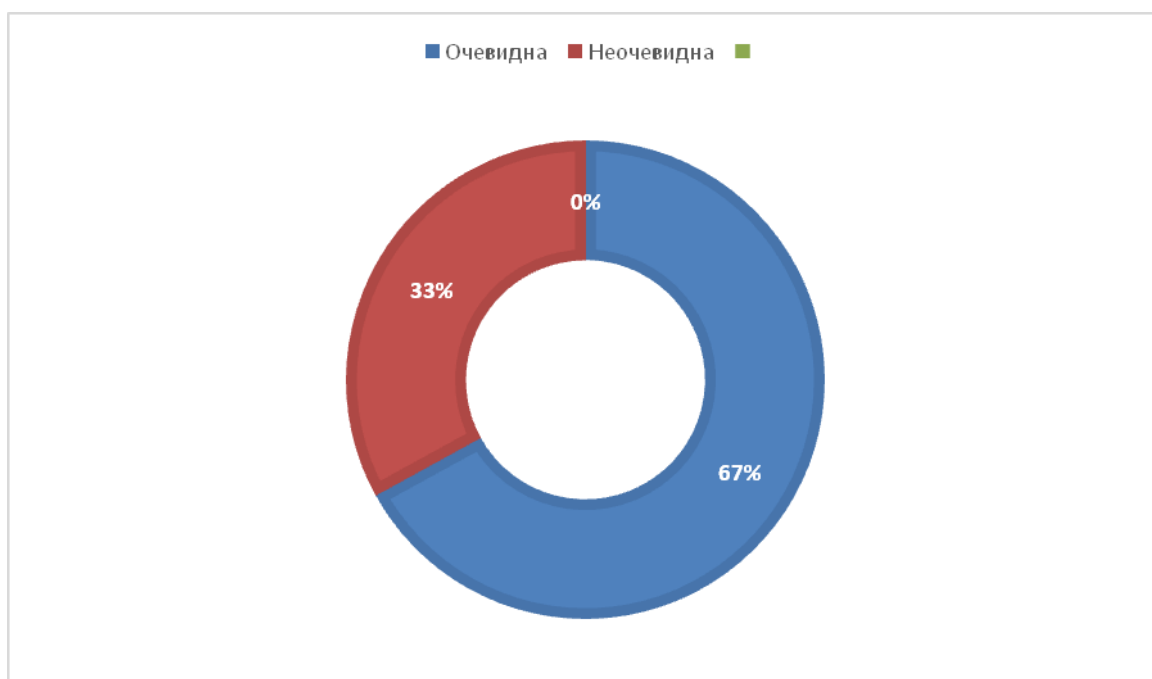

Рис.2. Неадаптованість учнів 11 іноземної філології

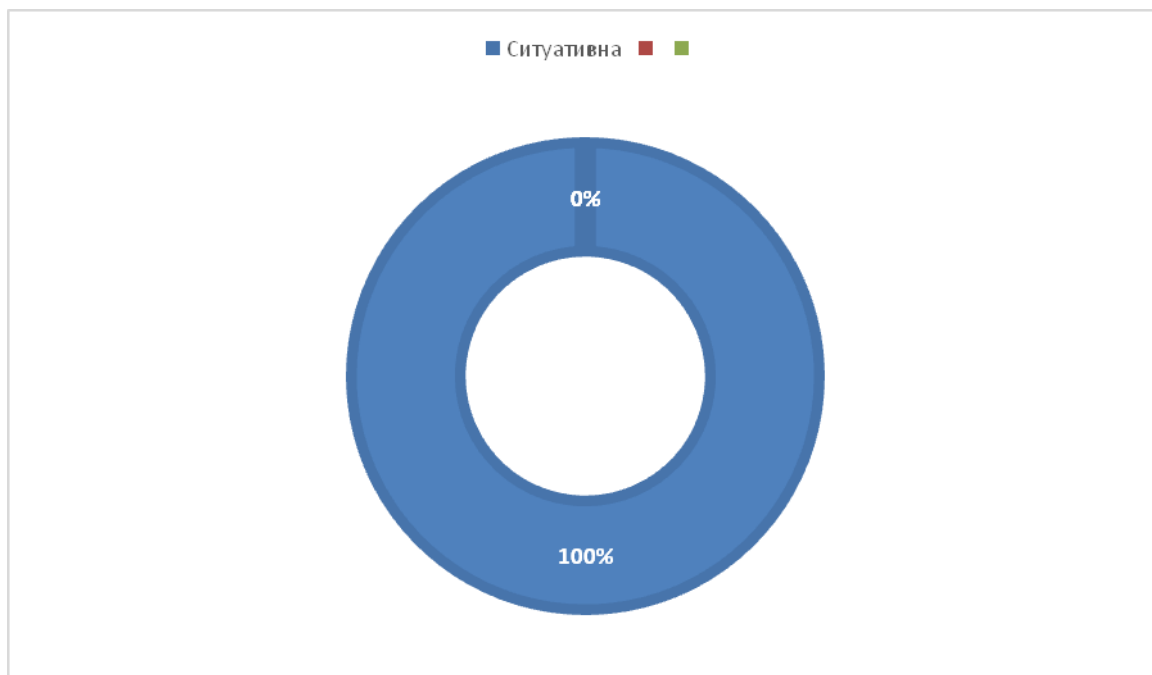

Рис.3. Деадаптованість учнів 11 іноземної філології

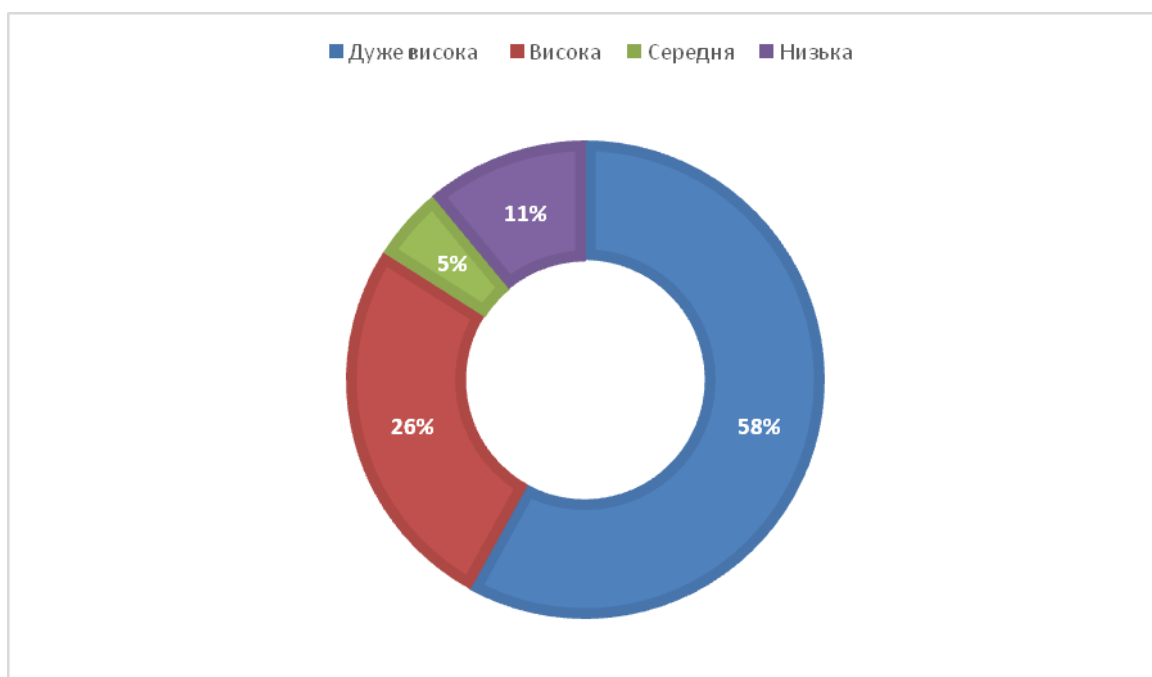

Рис.4. Адаптованість учнів 11 іноземної філології

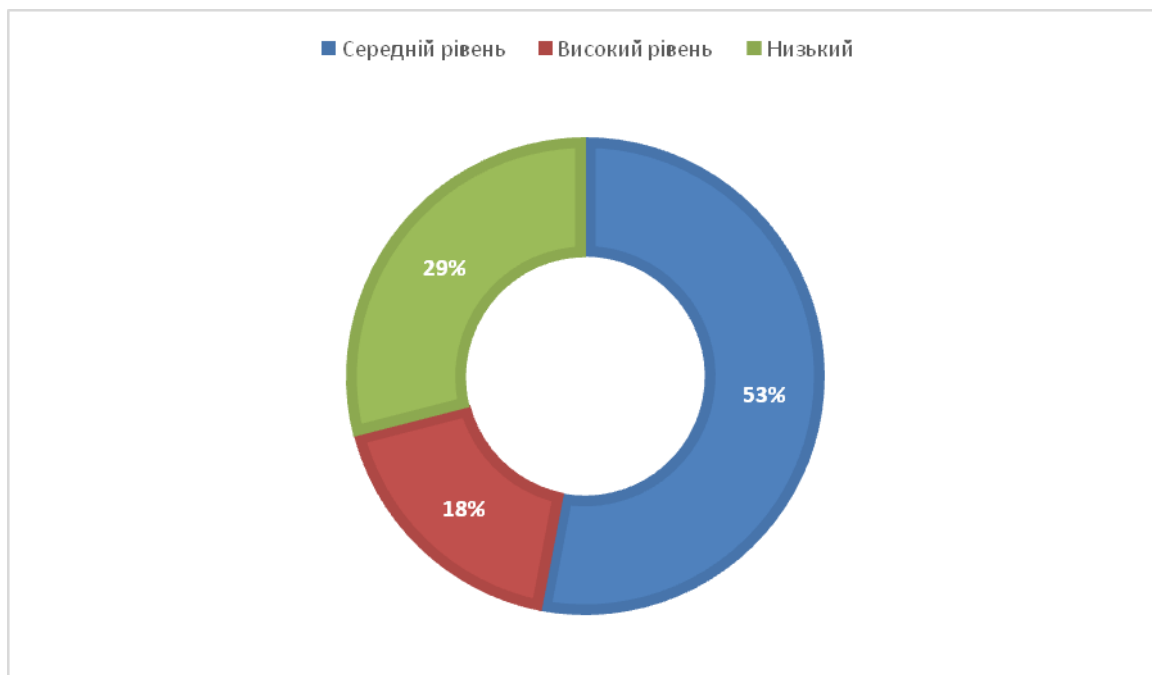

Рис.4. Рівні соціальної адаптованості учнів 11 іноземної філології

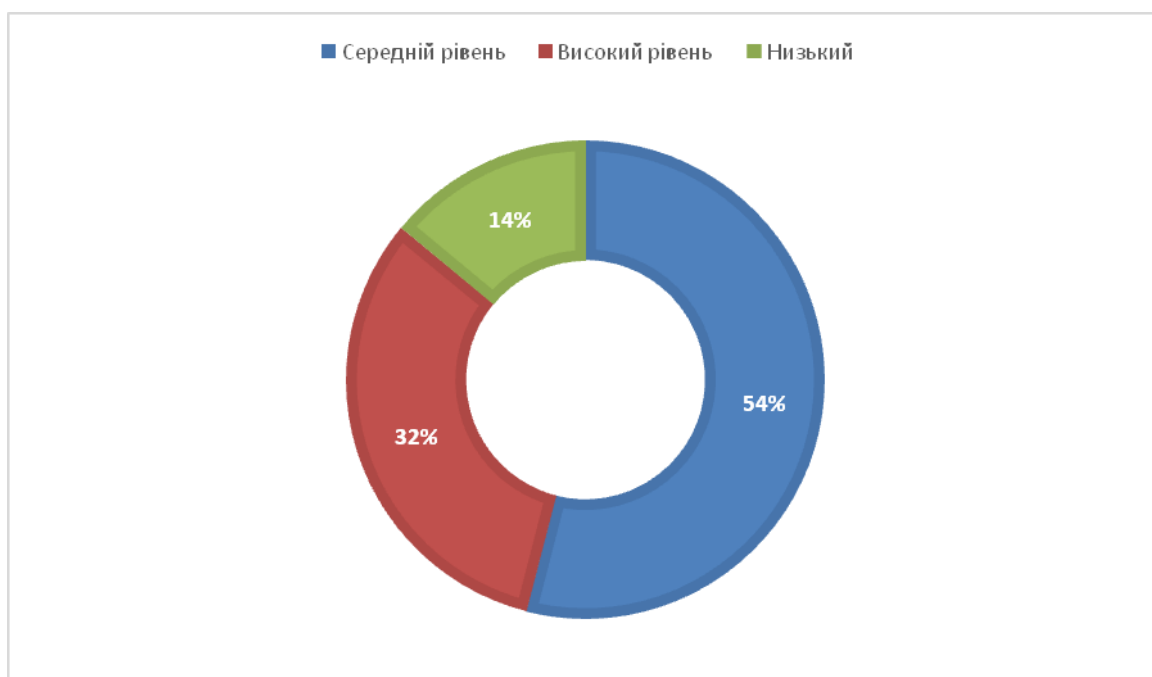

Рис.5. Рівні автономності учнів 11 іноземної філології

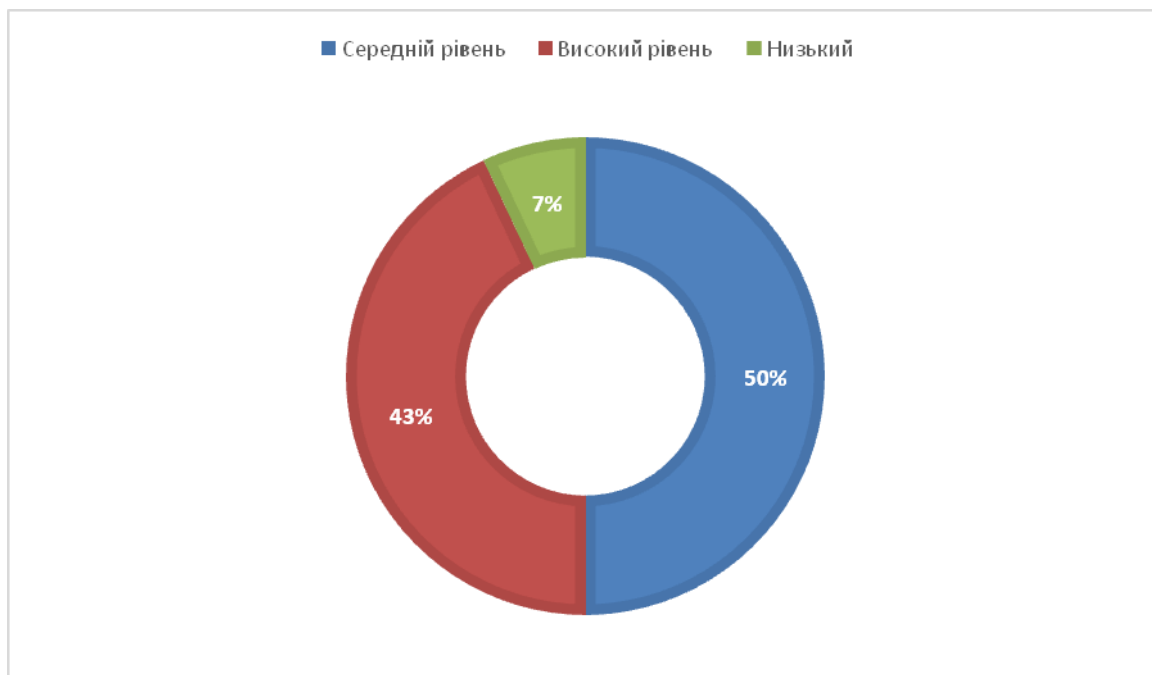

Рис.6. Рівні соціальної активності учнів 11 іноземної філології

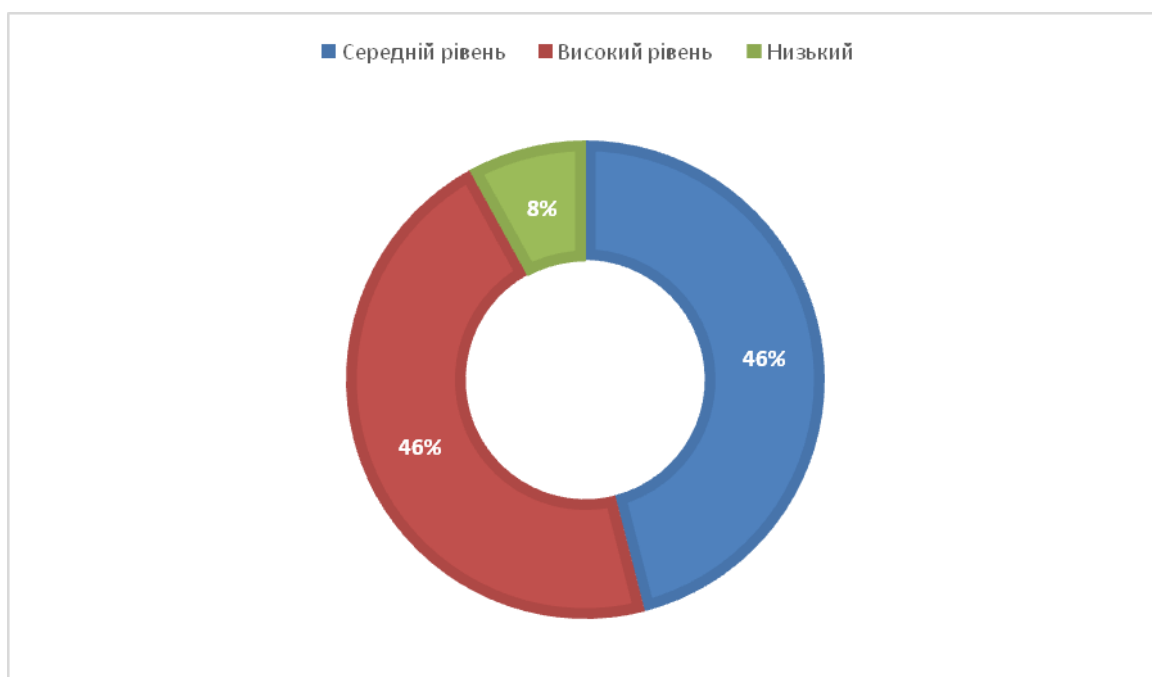

Рис.7. Рівні схильності до гуманістичних норм учнів 11 іноземної філології

ДОДАТОК Ж

Опитувальник для учасників спортивно-культурного заходу на базі

«Козак»

Опитування про відвідування бази «Козак»

1. Які були ваші очікування і що отримали внаслідок відвідування бази «Козак?»
2. Чи ефективним був для вас спільно проведений час на базі? (Так; Ні)
3. Наступного разу ви б хотіли спілкуватися з кіньми: з групою, сам, свій варіант.
4. Які переживання у вас викликає контакт з конем? (Невпевненість і страх; задоволення і радість; свій варіант відповіді)
5. Чи знайшли ви підтримку в групі під час перебування на базі «Козак?»(Так; ні; частково)
6. Чи готові ви продовжити контактувати/доглядати за конем? (Так; ні; свій варіант)
7. Чи впливало знайомство/контакт з конем на ваші стосунки з іншими людьми? Як саме?
8. Які почуття вас переповнювали при контакті з конем?
9. Чи сприяло зближенню з групою ваше контактування з кіньми? (Так; ні; частково)
10. Чи порадите ви своїм знайомим спілкування з Конем? Чому?

ДОДАТОК 3

Результати вивчення емоційного стану та задоволеності учасників
спортивно-культурного заходу на базі «Козак»

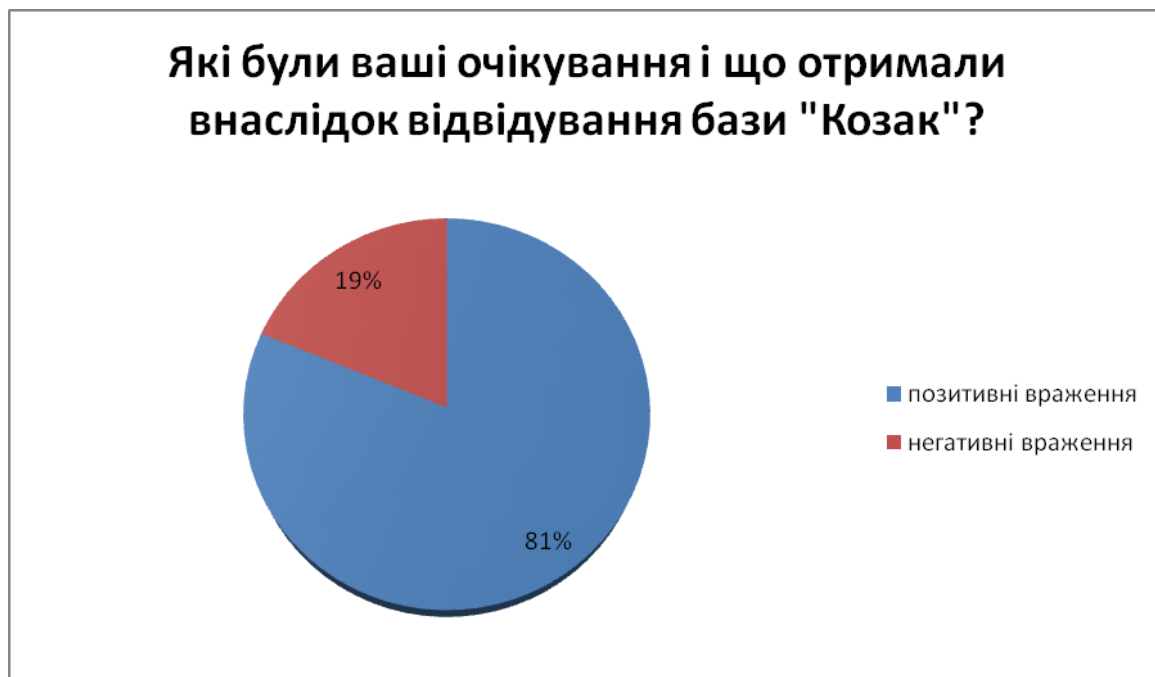

Рис. 1

Рис. 2

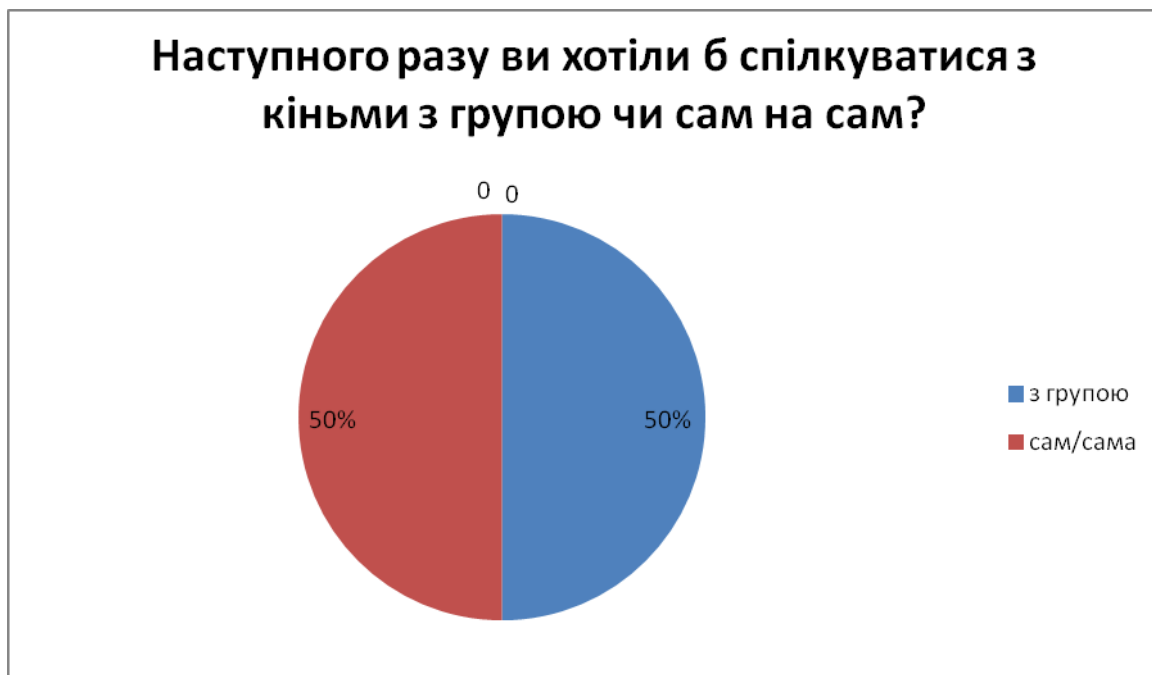

Рис. 3

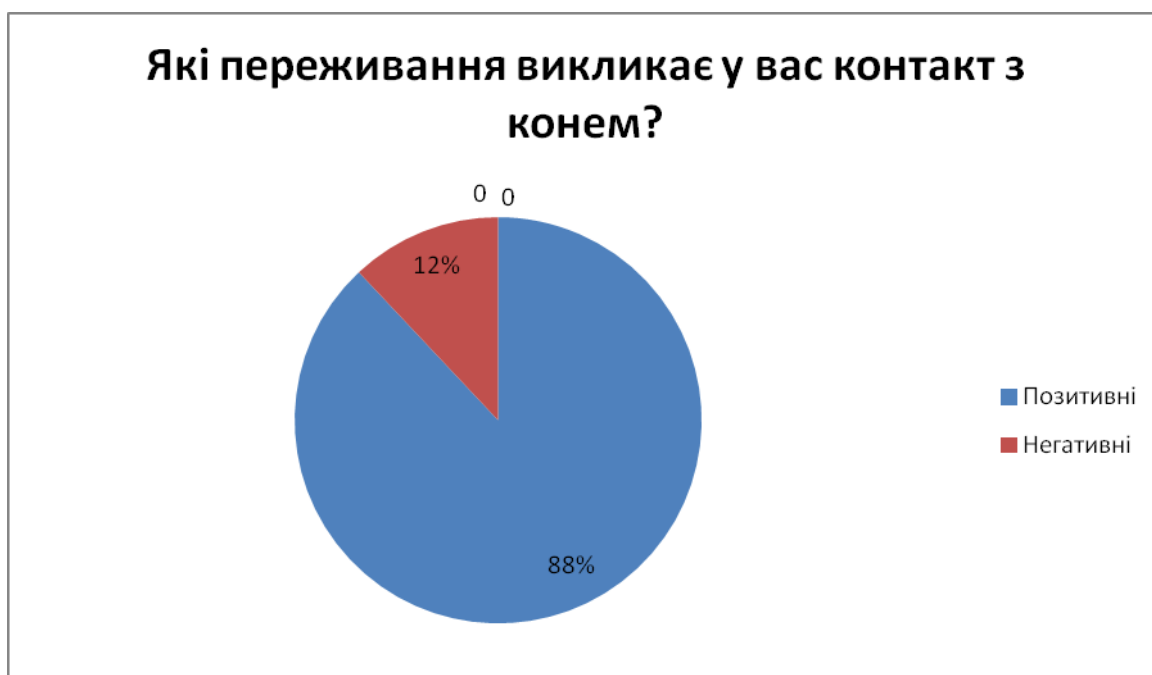

Рис. 4

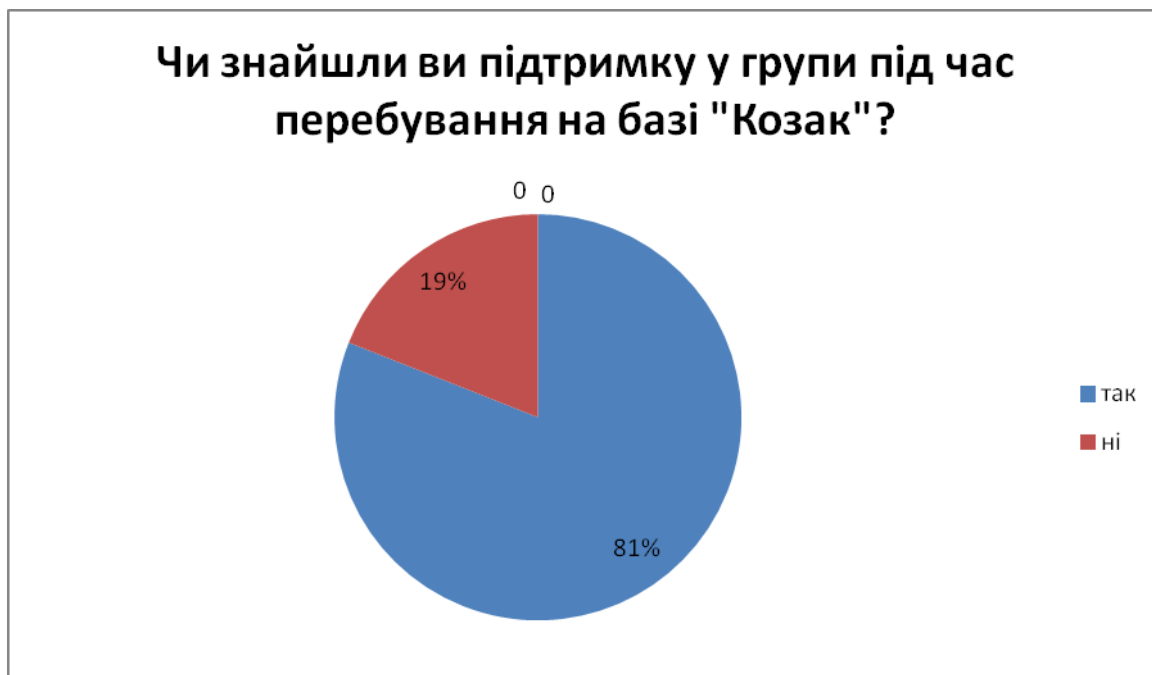

Рис. 5

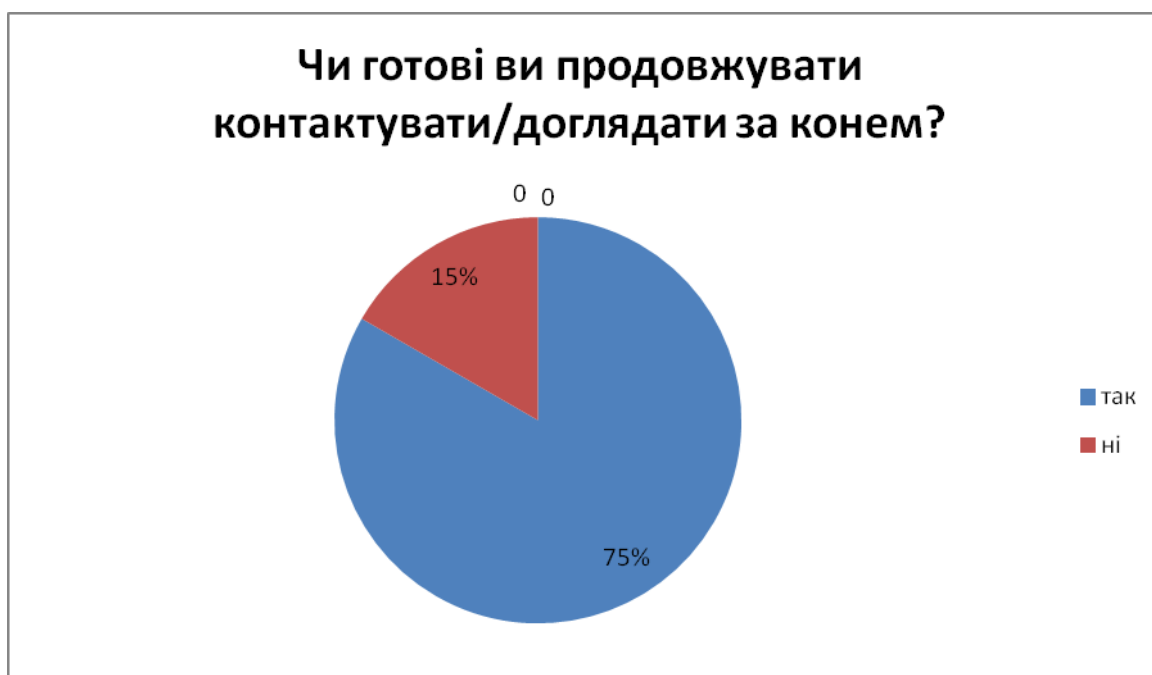

Рис. 6

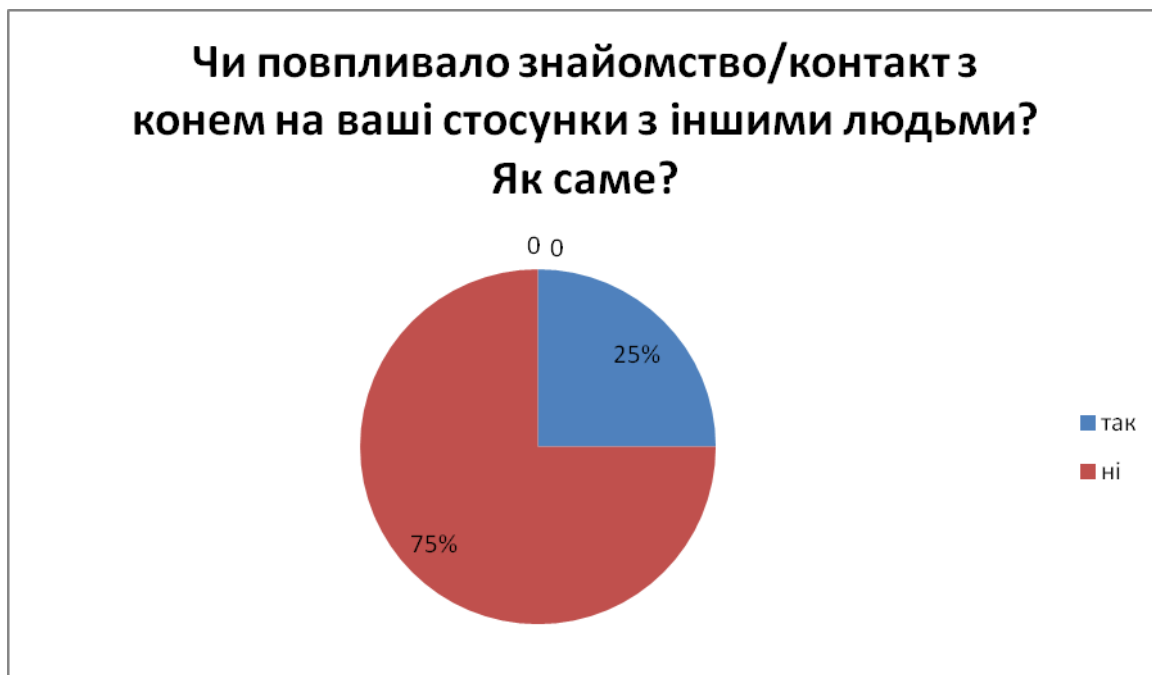

Рис. 7

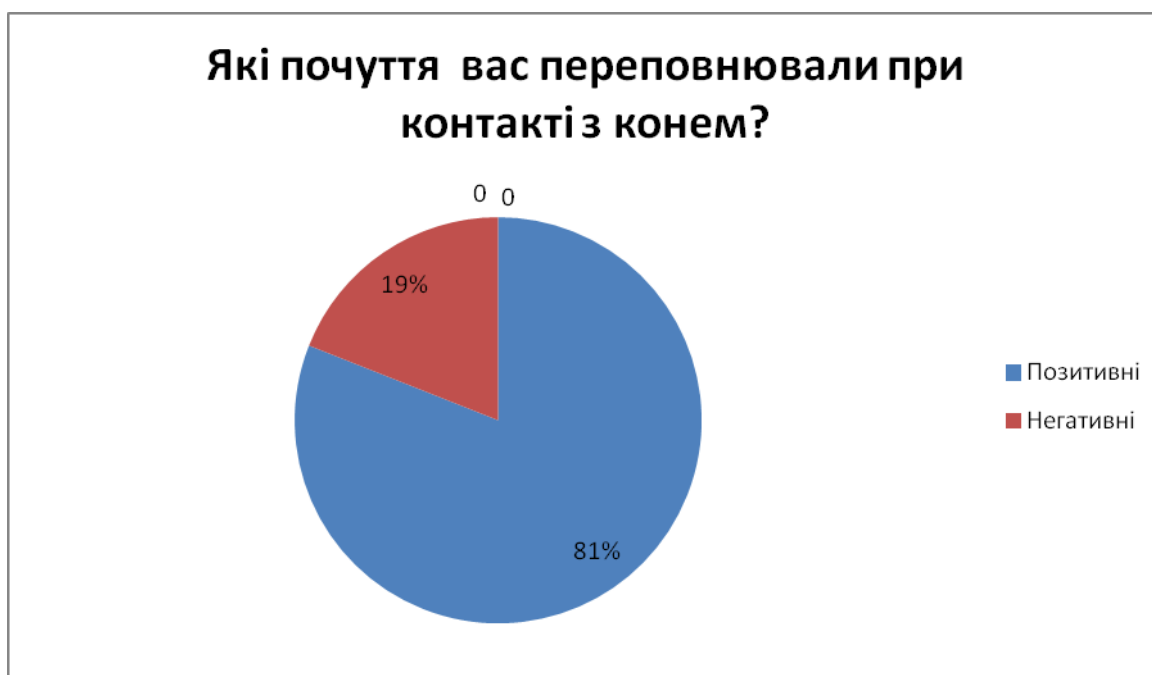

Рис. 8

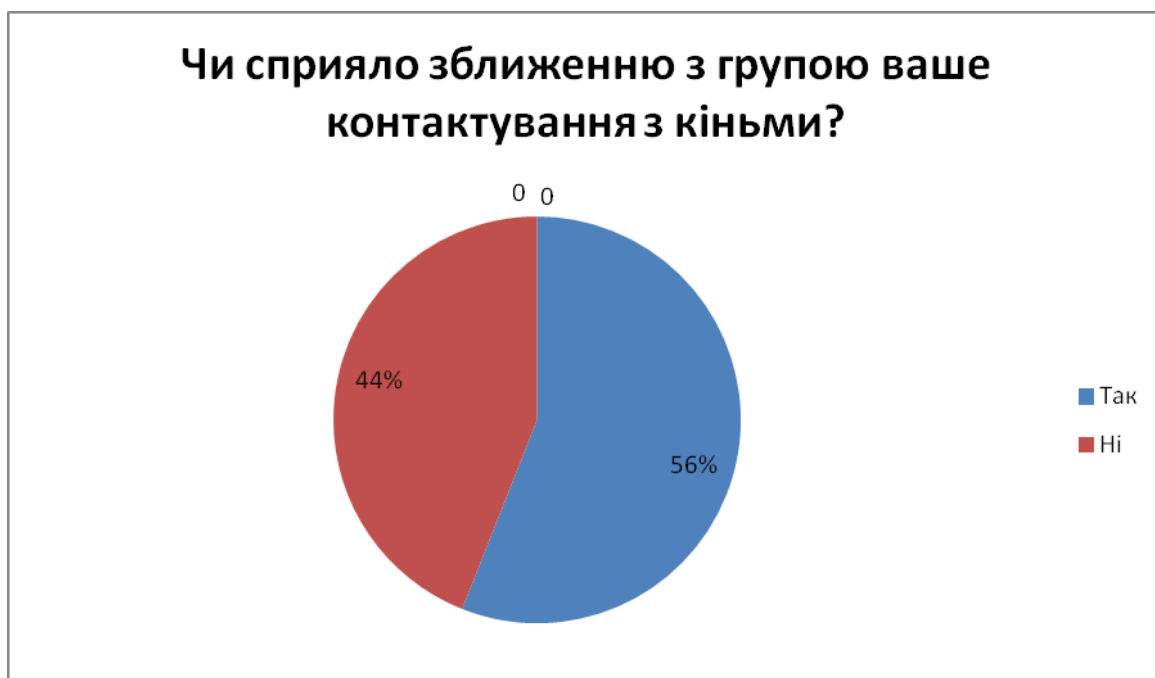

Рис. 9

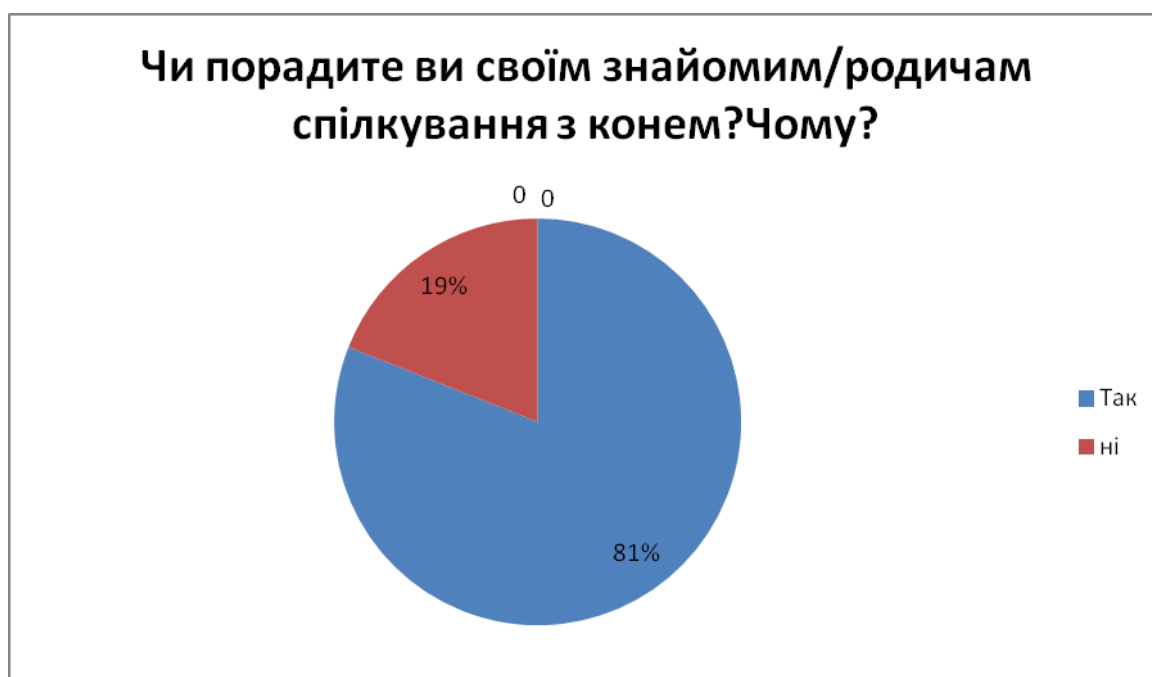

Рис. 10